

శ్రీ రఘురామచంద్రమూర్త్యై నమః
శ్రీ శృంగారాచార్యే

శ్రీకృష్ణరాయబలము.

(అను ఏకాంక నాటకము.)

కొద్దిగరగుల పిద్యాగులకును, కేవల సమీక్షకులకును

ప్రదర్శన కుపయుక్తబగునటుల

సత్తెనపల్లి తాలూకా ఫిరంగిపుర వాస్తవ్యులగు

బ॥మూలుపూరురామలింగేశ్వరరావు

గౌరవే రచియింపబడి

సత్తెనపల్లి తాలూకా పశిదేము పురవాస్తవ్యులగు

మ॥రా॥శ్రీ కొల్ల బుచ్చయ్యశ్రేష్ఠిగారికి

స్మృతి కై రచింపబడినది.

మొదటికూర్పు 100/.

గుంటూరు ఆర్యవైశ్య ముద్రాక్షురాలయ్యచే

ముద్రాపబడియె.

1927.

కాపీరైటు నిబంధనలు]

[పేరు 1-0-0.

శ్రీ విఘ్నరామచంద్రమూర్త్యనామ .
 శ్రీ శృంగారాచార్యశాస్త్రి,
 శ్రీకృష్ణరామభారము.
 (అను ఏకాంక నాటకము.)

కొన్నితరముల పద్యాలులకును, కీచరి - వీరులులకును
 పాఠమునకును
 సహజముగా నుండును
 బహుముఖములగురామలింగేశ్వరరామ

గారిచే రచియింపబడినది

సహజముగా నుండును
 ముద్రాణమునకును
 సహజముగా నుండును.

మొదటి కూర్పు 100%.

గౌరవార్థమునకు ముద్రాణమునకు
 ముద్రాణమునకు.

1927.

కాపీరైటు రిజిస్ట్రు

[ఎం. డి. 1000.

శ్రీ గణురానుచంద్రమూర్తిస్థానము.

ని బిచ్చి.

విద్యాధిపులరా,

ఏనిపొత్తుమును లిఖించుముద్దేశ్యము చింతయశోవిశాలత కలి
లపించికాదు. నాజీవితమును ప్రపథమునుండియు నచ్చటచ్చట
శారదానిలయములలో పనిచేయుటలో మాత్రమే యుపయోగ
పర్చుచు నారాబడిచే స్థిరచిరస్థితుల నాశ్రింపకున్నను వినయవిధే
యకాశిష్టవత్సలుల మాత్రము కొందరినాజ్ఞించితి. అందులకివ్వారల
మొక్కయు మదీహితాశ్రేయలలో కొందరియొక్కయు యభిప్రాయ
ప్రోత్సాహములను నుదినగది బాలభారతీ కళానిధుల బ్రదర్శనమున
కించుమిగువలనుపడుభావి భారతమునకా ప్రకాశించు “శ్రీశ్రీష్ట
రాయబార” మ్మను కథావిధానమును “శ్రీశ్రీగారి విచిత్ర కృష్ణ
రాయబార” మ్మనుపేరి యతిస్వల్పమృగు సకాగి నాటకముగా యి
తికుమున్నదశవర్షములక్రిందటనే సులభశైలిలోలిపి నొనర్చితి. అప్పు
డికీదగిత్రయే యీశైలికి జ్యేష్ఠత్వమువహించెననుట కెంతేనియు సాది
యమ్ములేదు. గాని ముద్రణకాలమునకుమాత్ర మియ్యది పుస్తకత్ర
యమ్ముగా ప్రకాశించునటు వెలియవచ్చెడిని. ఆగ్గులారా ప్రస్తుత
యుగచర్యనుబట్టి కేవలవిద్వాంసులై పుస్తకరచనకు పాల్పడుదానికంటె
వేరెక్లెక్కుడు తదితరులే యిట్టియత్సాహబాధితులై వర్తితురను
విషయమ్ము పరులనుడుగకగ్నే స్వాభిప్రాయమ్మునకు బాధనాశిమై
యలరారెడిని. అగున నేనట్టిపామరాకల్ల తలకట్టనన ప్పినను నా
మనోతుష్టి నీరీతివెల్లడింపనెంచి శ్రీరామచంద్రమూర్తి పాక్షికధ్యాన
పరాయణుడనై ఆదిమకివులవినుతించి యిట్టినిగల్గి చి సత్తెనపల్లి తా
లంకా పశి దెముపురవాస్కవులరగు మ॥ రా॥ శ్రీ॥ కొల్ల బుచ్చయ్య
శ్రేష్ఠిగారిపేర కృతియొనర్చితి. గాన యీవిధేయునెంతయు నీసడిచక
నిదలి తప్పొప్పుల సవరణకై పలునెరగుల ప్రార్థించువాడి.

ఇట్లు విధేయుఁడు,

మూలుపూరు రామలింగశెర్వరరావు,

గ్రంథకర్త.

ఒమ్.

ఆర్యా!

తమచే రచింపఁబడిన శ్రీకృష్ణరాయభారమును నేకాంక నాటకమును నచ్చటచ్చటఁ జూచట తటస్థించినది. చూచినంతవఱకు గద్య, పద్యములు హృద్యములై కడుంగడు సంతసంబును గూర్చిన యవి. శైలిధారాశముగ నున్నయది యను నది నాయభిప్రాయము.

సత్తైనపల్లి,
ప్రభవ చైత్ర బ 2 లు }
శనివారము.

ఇట్లు తమవిధేయుడు,
వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య,
విద్యార్థి సంపాదకుడు.

శ్రీప్రేమి కేంద్రదాయనమా.

ఉ॥ దానవవైరి శౌరిచరి శ తంబుగ తాఖలమోక్షహర్యసా
పానముగా ర దించితివి శ భక్తినిబద్ధత మూలు పూరి సా
తానసముద్ర చంద్ర ప్రము శ దంబు జనింప మనంబున గను నే
మానుగ రాయభారము స శ మగ్రము జూచితి నేమగానో॥

క॥ ఈకృష్ణరాయ భారము

ప్రాకృతగుణదోషహరము శ పరమార్థమా

నీకృతి మను తారార్థము

సుకృతియై రామలింగ శ సూరిజనాభ్యా!

సత్తైనపల్లి,
25-4-1927. }

ఇట్లు బుధజనవిధేయుడు,
పు ల హ రి పి రో జి బా బు.

శ్రీగురుభ్యోన్నమః.

పంచరత్నములు.

సీ॥ అబ్జకంధర శ్రీహృ శ దబ్జసారంగమై

యబ్జముక దాల్పుహంసాబ్జనేత్ర

దశరూఢ భాగ్యవై శ దశరథవ త్తవై

యశమునగదితివిదు శ ర్యశముదంచ

మహితాప్యమో ద్యహా శ మహితసౌఖ్యంబుల

ప్రభవిగదితి రవి శ ప్రభలమించి

అష్టమస్తోత్ర శ కమమసంజాత

శ్రీష్టజవార్గన శ శ్రీష్టవక్త

గీ॥ రాయబారమెసగ శ రామలింగేశ్వరుగ

డతులక్రమగూర్చి శ నట్టుకావ్య

మిలరుకిపులుగాంచి శ యిపాంగనాన్లుగ

శ్రీప్రప్రమ ర్య శ శ్రీవివాస ॥

కీ॥ ధరిశేష్టుల సింగింబుల

గగనారుదారంగ శ శివరూగనక

వరిజలము నేకిహాసము

సరిసేయగాయ శ సాగినేతా

కీ॥ ఇక్కాన్యము నా రాయ

మక్కు వనుసముగ్గినుము శ మదిగి శ న

హాచక్కియతులు శ్రాసలు

శివమువిగ్రహములన్ని శ నేక్కులనుండె ॥

గీ॥ కిరము శ కొన్నటి నేర శ కేమిలంభ

కిరములు శ ఖలుమస శ త్కరుగగా

ఆమ్రగూజముపై శ నగవసిగప

వాయాసముగోలగుచెవ్వ శ రువచింత్ర ॥

చం॥ గురుతరమొప్పగన్విపుల శ గోవిగుల్లెరు మెచ్చునట్లుగా

సరసపద్మాసంగిహము శ చక్కగూర్చగలుగు

క్కవీశ్వరునికృపారసేక్షణల శ సామ్యతగొల్పియనారతంబును

దిరముగ్రహావవేషెడను శ దీనరణ్య శ్రీయఃపతిహరిం ॥

ఇల్లు,

పీసపాటి కొట్టిశ్వరశర్మ

అష్టాదశాని.

శ్రీరస్తు - శుభమస్తు - అవిఘ్నమస్తు.

కృ తి వ తి వం శా ను క్ర మ ణి క.

- గీ॥ శ్రీకరంబగు కొంఠపీఠ ట్టిమయందు
దనరు గుంటూరుమండల శ మ్మనబ్రతీతి
గనిన సత్తెనపల్లియన్ శ ఘనపురంబా
కండువెల్లుచునుండు వి శ ఖ్యాతమగుచు॥
- గీ॥ ఆనగరమున కీశాన్య శ మందుబడిదె
మనగ నొప్పారు పూర్వర్య శ మెనసియుండు
నల్ల వైకుంఠమునకన్న శ నలఘుదేవ
లోకమున కన్న మిన్నయై శ ప్రాకటగతి॥
- ఉ॥ ఆపురి నాల్గువర్ణముల శ యందసమానయశోఽప్రపూర్ణులు
దీపిత వైశ్యులాఘనుల శ ధీరుఁదారులు కొల్లవంశ్యులా
ప్రాపిత సన్దేశోన్నతుల శ రాణవహించెను బాలయార్యుడా
వ్యాపిత సద్యశస్కుచుగు శ జాళినుతింప వెమాచ శక్తుడౌ॥
- గీ॥ అట్టి యాఘనమాఖ్యు నా శ గమ్యయెడె
తరుణి జెప్పట్టి భగవంతు శ కరుణవేద
య గురవయ సీతయలలక్ష్మ శ యాఖ్యలనాగ
యాఖ్యలన్ సుతులుగాగాంచె శ బ్రాముదమున॥
- గీ॥ మరియు నచ్చమ్మ గురవమ్మ శ నరసమయను
పుత్రికలగని యష్టవి శ భూతియుక్తు
డియనఘడియనకునాటి శ యాయనయె య
టంచు సత్పండితులు నుతి శ యించమించె॥
- ఉ॥ వారల లక్ష్మయాఖ్యుడరు శ భాసురరూపుడు శాయమాంబిక
సూరిజనోక్త మార్గమున శ సుందరిగాగొని కొండయాఖ్యని॥

ధీరుని సుబ్బరాయుని ను శ్రీ ధీజనవంధ్యుని బుచ్చయాభ్యుని
వీరుని నాగయాభిదుని శ్రీ వేంకటసామిని గోటయాభ్యుని ॥

కం॥ ఘను గృష్ణయ్యను బాల
య్యను రుహంలక్ష్మమయనంత శ్రీ మాంబలపేర్ల
దనరెడి సుతలనుగని యి
ద్రునిమించిన దశనుదుర్ల శ్రీ దూగుచునుండె ॥

ఉ॥ వీరల సుబ్బరాయుడను శ్రీ విస్తృత ధీరుడు ధీరలోకమం
దారుడు పిన్నతండ్రియగు శ్రీ నాగయపాలకసూనుడై మహా
దారుడనంగ గ్రాలుచు వి శ్రీ ధాన్యకరీతిని మాతృనాజ్ఞ వి
స్తారముగా మెలంగుచు బ శ్రీ దంపడిపేగును గాంచుచుండెరా ॥

గీ॥ తదితరుల బుచ్చయపత్రివ శ్రీ తామణియన
దనరి వెల్లడి యక్కమ్మ శ్రీ గొనిపడతిగ
గాంచె వీరాంజనేయుని శ్రీ ఘననిదాను
డై యలరు సీతారామాంజ శ్రీ నేయు బుల్లి
యాంజనేయుల శ్రీ మూర్తిత్ర శ్రీ యమ్మనంగ ॥

వ॥ ఇంకను నమ్మహాత్ముండు.

సీ॥ చేయించుచున్నాడు శ్రీ యాంజనేయాల
యమ్ముశిథిలమాట శ్రీ నద్దిబాగు
చేయించినాడు శ్రీ శ్రీ సీతాపతికివెండి
మకరతోరణము స శ్రీ మృక్కుభక్తి
చేయించ నున్నాడు శ్రీ శ్రీజనకాత్మజా
రామప్రతిష్ఠల శ్రీ సీమమెంచి
ఆర్జించినాడు లే శ్రీ దనకనిచ్చునటన్న
యశమనుజులతో గ శ్రీ లసిమెలగుచు

ఎల్లవారలు, సత్తెన శ పల్లిపురికి
 నీమహిత చరిత్రవలన శ నేపతీతి
 యంతగా వచ్చెననజరి శ యాదినాకు
 అవనినీ ఘనుసాటియూ శ కెవగులేడు ॥

సీ॥ ధనము నార్జించుటే శ మనుజునివిధేయని
 వాదించువాడికి శ నైరియితము
 భగవంతుడన నరుగ శ శుగదాయులొచను
 పాపంపజనులకు శ నైరియితము
 ధర్మశాస్త్రము ల శ బద్ధములని పోవాగు
 ధోరిమానప్రలకు శ వైరియితము
 గురుశిష్యవర్తనలో శ మరచి వడించెడి
 క్రూర బాణీశులకు శ వైరియితము

గాక నీఘనునకు శత్రు శ మోక్షమున్నె
 కంచు దివిటీలకోబడి శ క్షిచికినిన
 గేవలమజాతశత్రుడై శ కీర్తిగంగల
 ధర్మ జన్మయటన్న నా శ తిలకజన్మ॥

సీ॥ కోటిశ్వరుడైన శ చాళించబోవకు
 హరిభక్తుడన్న దా శ నలరుచుండు
 తుచ్చసుఖముల శ తో దృష్టిగాంచకు
 గ్రంథ కాలక్షేప శ కలనమెచ్చు
 నాహార శయ్యావి శ హారాదులొప్పుడు
 నిరతిశయంనంద శ నిరతిజను
 నిత్యసంపదలతో శ నెగడనుంకించడు
 మహితమోక్షవిచార శ మగ్నుడగును

దబ్బరపనులకుబ్బి ద శ బ్బిబ్బుగనడు
 స్వీయలాభమునకు విష్ట్ర శ వీగిపడడు
 పరులసంపాదన కసూయ శ పడికినియడు
 ఘనుడు బుచ్చయ్యబుద్ధి జ శ గత్ప్రసిద్ధి॥
 సీ॥ ధర్మమేవిజయ మ్మ శ ధర్మమే యపజయ
 మ్మని నాగయార్యుడు శ ఘనతదెల్ప
 హరిభజనమైన శ శ్యామ్మితరమ్మశా
 శ్వతమని వేకట శ స్వామియలర
 అధితిపూజయె పర శ మార్గదాయకమని
 కోటయాభిఖ్యుడె శ క్కుమగదవర
 స్వామికార్యమృత శ శ్యాముజేయదగునని
 సరసుడు కృష్ణయ్య శ సంతసింప
 నేదవిదాలగె శ వింతుయుక్ యశో
 వ్యాప్తియేయని బాల శ య కడుమెచ్చ
 బుచ్చయార్యనకోటు శ పాసగు ననుజు
 లనిన బహుగురినోపాటి శ యనుజుగొక్క
 సూరి జనమానసియులు శ శుభచరితులు
 పృథుల వృజినవిదూరుల శ య్యెనగుగాక॥

ఈ నాటకమందలివచ్చు పురుషులు.

ధర్మరాజు	}	పంచపాండవులు.
భీముడు		
అర్జునుడు		
నకులుడు		
సహదేవుడు		

అభిమన్యుడు

కృష్ణుడు — కథానాయకుడు.

శేవకుడు.

విదురుడు.

ధృతరాష్ట్రుడు.

దుర్యోధనుడు.

దుశ్శాసనుడు.

కర్ణుడు.

శకుని

భీష్ముడు.

ద్రోణుడు.

కృపుడు.

అశ్వత్థామ.

స్త్రీ లు.

క్రౌంచది.

గాంధారి.

భానుమతి.

కుంతి.

శ్రీరస్తు.

“ఆ శీ స్సు”

(సూత్రధారుఁడు ప్రవేశించి.)

జ్ఞానమద్వాసపకన్యక

మామిథున కులాన్వవాయు శ మహితవిధేయః

బ్రాహ్మదకలితు బుచ్చయ

నాముః సిరిసంతతుల న శనయ మోముగృహః.

ప॥ (అని చదివి తెరవంక చూచి) (స్వగతము) ఏమిది? మదీయ భాగ్యాలలామ యగు “నటి” ఇంతవరకును సభ నలంకరించ కున్న యది. కారణ మేమై యుండునో! ఏమైయుండును. పురుషుల కంట నువీదలు ముచ్చట లనినను కలహము లనినను, గృహకృత్యములనే మరచి యువ్విఘ్నము చూగురను కింవదంతి శాస్త్రవిహిత మయ్యే యుండును. నాయనుజ్ఞ నెన్నడేని యాయతివ జవదాటి యెఱుగదు. మదీయాజ్ఞానుసరణముగా సభకు వచ్చుచునే యుండు. ఇంతలో నేకల హగాధయో, యేముచ్చటయో చెవినిబడి యుండు. అందుచే గొంత యాలస్యమై యుండనోపు! ఐనను ఒక్కమారు పిలచి చూచెదను గాక (ప్రకాశము) నటి, మదనధనుర్భూతులీ!

(నటి ప్రవేశము.)

1వ కీర్తన.

నటి:— ప॥ చిత్తము నాథా! కార్యాచరణమునకు జనెద. శలవును గఱాక్షించును.

సూ:— ప॥ చాలు, చాలు. ఇంకను శలవులు కఱాక్షించుటలు! మీటి శోనే కాలయాపనము జేయక నరుగుము.

నటి:- వ॥ చిత్తము. (అని బదియడుగులు ముందుకు నడచి) ఆర్య
పుత్రా! ఒక్కమనవి.

సూ:- వ॥ (స్వ) మరలనేదియో తలపెట్టుకొనినది. (ప్ర) కానిమ్ము
ఏమది.

నటి:- వ॥ మహాత్మా కోపింపక నిక్కార్యమునకు తామును యించుక
తోడ్పడ ప్రార్థితులు.

సూ:- వ॥ సతీ! యీసభాస్థలిని గల పలువిధవిద్వాంసులక గన
నించుక ధైర్యమొదినటు నీముఖప్రకాశ మ్మెఱుంగ జేసె
డిని. అయిన నింతకే చాలాకాలం బతిక్రమించినటు దోచె
డిని. గాన వేవేగ నుపక్రమితము. (యుభయులును చేరి)
మహాశయులారా!

2వ కీర్తన.

ఈనాటకశాలయందు శ్రీశృంగార విచిత్రకృష్ణరాయబారమ్మను
సంగీత యేకాంకనాటకమును ప్రదర్శింపబోయెడిని గాన తామెల్లరు
మనోనిశ్చయలై యాకర్షించ ప్రార్థించువాడను.

(అని యుభయులు నిష్క్రమితురు)

ఇ ది ప్ర స్తా వ న.

శ్రీరఘురామచంద్రమూర్త్యనమః.

శ్రీ శృంగార విచిత్ర

శ్రీ కృష్ణ రాయ బారము.

ప్రథమరంగము.

ఉపస్థావ్యమున పాచపాండవులు గ్రహపదపుత్రీసమేశంబుగా
గూర్చొని యుండువేళ ధర్మరాజు తిమ్మలకాని

ధర్మ:- వ॥ తిమ్మలారా! ద్యూతలాభంబగు పదమూడేడులు మృగం
బులపోల్కి హహదరణ్యచ్ఛుల్క జరించినను మనయచ్ఛుక్కు
ఁగింకను శిరంబులనే తాండవమాగుననుట కెంతేనియు
సగదియమ్ము లేదుగదా. ఆదురదృష్టదేవతయే మనలను
ఓడిన నాదుర్మదాంధూడు సంజయునిమూలమున వర్తమా
నించిన మదభిప్రాయమ్మునకేల సమ్మతింపకుండు. ఇక
మనల రాజ్యమేలిగించినను యరణ్యముల పాణినచ్చినను
నప్పగిసారిధి దక్క నెరులెవ్వ గోపుమాడు? కాన నవ్వాని
భజనమే సర్వవిఘ్ననాశనమై యెల్లకార్యాను కూలమై
వర్తించుగాన వేవేగ నటలులే యుపక్రమింతము.

(తెరలో) సత్యసంధులారా! వెరువకుడు వెరువకుడు.

గీ॥ పాడుసుతులార మద్భుహిః శ్రీ ప్రాణులార
కష్టసుఖములు మనుజుల శ్రీ కర్మగతిని
వచ్చు దీనికి చింతించ శ్రీ వలవ దికను
కొద్దిలో హస్తపురినేలు శ్రీ కొందు రయ్య

ధర్మ:- వ॥ సోదరులారా మనమెట సంచరించుచుండినను నాద్వారకీ
వాసు డొకకంట మనకష్టచయముల నెల్ల గాంచుచునే
యుండునని యిప్పుడుగదా దృఢీకృతమయ్యె. అయిన నప్పద
మూడేడులం గూడినది మన పూర్వజన్మ కర్మమునగాన
దానిని మరల్చుట కియ్యకొనకుండె గాని లేకున్న మనకర
ణ్యాజ్ఞాతవాసంబులు విధించి నపుడే యక్కురుకులంబు
నెల్ల నొక్కరెప్పపాటున ధ్వంసంబొనర్పకున్నే. కానమన
మెల్లర మేకీభవించి యారమాధవు సన్నిధానమున కేగుట
యే కర్తవ్యంబు.

(అని యెల్లగు నిష్క్రమితురు.)

1వ కీర్తన (అడవులలోపల) పాడుచు ద్వారకకు వెళ్ళుచును.

ద్వితీయ రంగము.

ద్వార కా పు రి లో

(శ్రీ కృష్ణుండు భృత్యసహితముగా గూర్చుండి)

కృ:-వ॥ సేవకా! నేడేమొ నామనం బుతయు నప్పాడుకుమారులను
జూడగోరెడిని గాన నవ్వారల సందర్శింప నుపప్లావ్యంబు
జేరవలయు. వేవేగ రథం బాయత్త పరచుము. హా!

నాయనంగు మరందులారా! యేనొకప్పుడైన మిమ్ము
బాసియెఱుంగుదనో.

ఉ॥ బావమరందులారా! యెడ १ బాయని యట్టి సుధీరులారా! మీ
రావిధి కాననమ్ములకు १ నగైడువేళను దాపునుండి మీ
బావమరంది నయ్యు నెడ १ బాపగ లేని మదీయశక్తికే
నీవిధి నెల్లవేళలను १ హెచ్చుగు భేదము నొంద నైతిగా

ప॥ హా నాప్రియమరందులారా కళేబరంబులు వేరైనను మన
మ్ము లొకటిగా ప్రవర్తించు మనకిట్టి వియోగంబు సంఘటించునని
కలనైన దలంచియుండను గదా! శుభస్కరముగా పురమ్ముజేరిన పెను
కనైనను నొక్కమారువచ్చి నామనోతుష్టి యొనర్పక మీకష్టకాల
మ్మున నేను తోడ్పడలేదను నీర్వ్యచే వర్తించుచుంటిరేమొ ధర్మరాజా
నామనమ్మును నీవైన దెలిసికొని తమ్ములతో వదించి యెల్లరును
జేరి నొక్కమారుగా నిటకరుదేర గూడదా.

(అను నంతలో ధర్మరాజాదులు ద్రౌపది సమేతమ్ముగా గృష్ణ
సాదర్శ నార్థమై ద్వారకకు వచ్చుచు (3వ కీర్తన చదువనలెను)

(వారిని గని ద్వారకుడు)

ద్వా:- ప॥ లక్ష్మీధవా! వందనము.

కృ:- ప॥ సేవకా యేమేమి.

ద్వా:- ప॥ దేవా! తమయభిప్రాయానుసరణముగ నే పొందుకుమారులు
ద్రుపదపుత్ర సమేతమ్ముగా విచ్చేయు చున్నవారలు.

కృ:- ప॥ ఆహా అంతభాగ్యమా (అనియెనురేగి వారలనెల్ల గౌగలిం
చుకొని కన్నుల నశ్రువులొల్క నెల్ల నుచితాసనా సీను
లంగావించి)

ధ:- ప॥ బావా వందనములు.

కృ:- వ॥ ఆయుష్మాన్ భవ (4వది టైలాగ్)

ధ:- వ॥ బావా

గీ॥ అంతమహానీయుగర్భము శ దవతరించి
యాలుప్పిలతో నర శ ణ్యమ్ములందు
నన్నమో యగుచు నల్లాడి శ నట్టిమేము
మరల పనుగురు గనుచుండ శ తిరుగ గలమె

వ॥ అట్టి మహానీయుగణగర్భిండుగు పాడునృపునందనులమై
లోకమ్ములకెల్ల బూజ్యులమై తారాశశాగకు లుండునంతకు దీరని
యపవాదుచే ప్రాణమ్ముల గోల్పడచుగడు మాకష్టమ్ములను గురించి

గీ॥ తలతురే యెన్నడైన మా శ ధవ ధరిత్రి
మమ్ము గూడిన కష్టముల్ శ నెమ్మనమున
వచ్చితిమి జచ్చి విముగాంచు శ వాంఛచేత
గాని లేకున్న మోములు శ గలవెరాగ

కృ:- వ॥ ధర్మరాజా! యంతకంటె నెక్కుడు దీనత్వమ్మున గృహించు
వాగులేరా ఏల విచారించువు.

గీ॥ ఉండుటంతయె యీడ మా శ యనుగులెల్ల
నెపుడు మిము కేరి యుగటనే శ యోగ్లు పదియు
మూడు గడచెడు దన్ననే శ మునుధరిత్రి
నన్నచుంటిమె యుగ్గడో శ యనఘుల్కార

ధ:- వ॥ బావా యికను మావిషయమ్మున దామట్టి దయారసభావ
మ్మున వర్తించుకతమ్ముననే యిప్పకైనను క్షేమస్థితిగో
మీసందర్శనానుకూల మైతిమి.

(అని తలలువంచుకొని చింతిలు పాండుపుత్రుల కొంతవడికి
రెప్పార్పిళ్ జూచి తానును చింతింప)

కృ:- వ॥ ఆహా! యిట్టిసత్యసంధుల తెట్టి దుర్ఘటన సంభవించె.

నీ॥ ధర్మజా యీపుకాం శ తాంమందేరీతి

గడపికో నొల్లి సా శ ఖ్యములకును

భీమసేనా నీదు శ బిరుదులన్నియు వీడి

యెటుల గష్టాంశోధి శ నీదితయ్య

జగట బాయకనునా శ జతనుండు ఫల్గుణా

యెటులొచ్చితయ్య నీ శ వితకాల

మతిపిన్నలొ మాద్రి శ సుతులార మీరెటు

వ ద్రిచినారొ యా శ వనములందు

సౌఖ్యముల వీడి నీవు పాం శ చాలతనయ

వనము లగడెటు నుండికో శ మనమునంగు

మిమ్ము నాదరి నెంచనా శ మేనువడకు

ఝల్లుఝల్లుని గుండెలు శ తల్లడిల్లు

వ॥ ఆహా! సత్యసంధత్వమున త్రిలోకముల సఖిగడయశమ్ముక్
గొను సుఖీలులారా! మీజననీజనకులకే నొనర్చినవాగ్దానముగీరివే చరిం
ప సమకట్టినను కష్టములచెల్ల కనులారగాంచి సరివారిలో నతిదీనత్వ
మున నొప్పమీదుఃఖమున కేనును చింతింప వలసివచ్చెగదా.

ధ:- వ॥ బావా యూరడిల్లు మూరడిల్లుము. త్రిలోకముల నుదర
మ్మున నుంచుకొనిన మహనీయుడవగు నీవే కన్నీరొల్కిన
నిక మాకు దిక్కెవరు? రాజ్యములేకున్నను ప్రాణముల
తోనైన నరణ్యముల మృగముల సోల్కి వేళకుజిక్కిన
దానిని భక్షింపుచు వద్రిచి యప్పుడప్పుడైనను సిర్భయ
మ్ముగా భవదగ్గనమ్ముక్ గొను లాగున నానతీయప్రాధ్ని
తులు.

కృ:- వ॥ ధర్మరాజా ఎట్లెట్లు అరణ్యములకా మృగములపొక్కి-
వర్తింతురా యేల?

గీ॥ అర్ధరాజ్యాధికారులై శ యుడవులందు
. కాలవశమున నుండిరా శ కాంక్షలింక
తీరనేలేడ?

ధర్మ:- మాధవా శ తీరనేని
జేరుచోపేది తెల్పుల శ క్షీనివాస.

కృ:- ధర్మరాజా నృపమార్గమ్ముకొ వీడి యింతదీనత్వమ్ముగా భాషింప
కారణంబరయ దలచెడ.

ధ:- వ॥ బావా కారణంబేమున్నది? యాదుర్యోధనుండు యుద్ధముజేసి
పాలునందవలెనేగాని నటుగాక సూతిమోపినంతస్తలంబు
నేని యివ్వంబడదని వచించినట్లును వినియున్నాడ. యదా
ర్థము నీవేచుయిన గురైరుంగుదు వేమో యని యరుదెంచి
వారము.

కృ:- పాండవాగ్రజా! యవ్వాడిగత దుర్మార్గముఁకుక దలఁచుగైనా.

ధ:- వ॥ అయ్యది మీనుండియే బయల్పడవలెను.

కృ:- వ॥ యుధిష్టరా! అట్లులైన వేవేగ కరిపురముక జేరి నిజవర్త
మానం బరసెడ.

ధ:- వ॥ రమావరా, అట్లులైన నాసుయోధనమహారాజుగాఁగో నా
వచనమ్ములుగా నిట్లు వెల్లడింపుము.

నీ॥ మామఱో గూడి ధ శ ర్మవ్యాప్తివీడి జూ
దంబాడినట్టి స శ త్కర్మదేవడో

ధనకాంక్షచే తపో శ ధనవృత్తి నున్నమా
సిరిదొంగిలిననృప శ సింహమెవడో

పినతండ్రి సుతులను శ్రేష్ఠమలేశములేక

గాననంబులకంపు శ్రీ ఘనుడెవడో

వతిభక్తి నొప్పు ద్రా శ్రీ పదిని భంగముజేయ

బాల్పడినట్టి స శ్రీ ధృంధుడెవడో

అట్టి పెదతండ్రిసూను డ శ్రీ త్యంతరాజ్య

లోభమున వెల్లునట్టి దు శ్రీ రోధనునకు

దమ్ములకూడి యిటకుమీ శ్రీ ధర్మరాజు

జేరెనని దెల్పుమయ్య ల శ్రీ క్షీకశత్ర

వ॥ బావా, యింకను మదీయవాక్కులుగా నిట్లు విన్నవింపుడు

కృ:- వ॥ ధర్మరాజా యేమని

భ:- వ॥ ఏమనియా, బావా

స॥ జూదమాడిననాటి శ్రీ శూరత్యములుమాని

కరుణపాండవులను శ్రీ గాంచుమనుము

అష్టకష్టమ్ముల శ్రీ నంది యీనాటికి

క్షేమమ్ముగాపురి శ్రీ జేరిరనుము

అర్థరాజ్యమ్మున శ్రీ కగికారులొమమ్ము

చింతింపజేయుట శ్రీ జెల్లదనుము

తొలుదొల్తునుగి వి శ్రీ ధ్యక్షరీతినిమిమ్ము

పెనుగారవమ్మున శ్రీ బెంచెననుము

పదియు మూడేగిష్టు గడిచెనీ శ్రీ వరకుననుము

బలములేమియు లేని రా శ్రీ క్కులజలనుము

మామకార్థము గొనుటదు శ్రీ రాగ్గమనుము

వచ్చునపక్షేర్తి రణమున శ్రీ వలవదనుము

భీ:- వ॥ యశోదానందనా! యిట్టిమావిపద్దత కెల్ల మాధర్మజుని సహన

గుణాబే కారణాబై యొప్పెడిని. లేకున్న నర్థరాజ్యాధిపతు

లమగు పాండుస్వభవందన్వలమై తాఘటించు మోయాజూద
 మ్ముఖ సర్వమ్ముగ్ గోల్పడేనను విధింపబడు నాజ్ఞరీతి పద
 మూడేడులం గడపి వచ్చినపై మేమేపుర మైదుపురమ్ముల
 కధిపతులమౌలయు సద్దురాత్మునకయిష్టమై యుండవలెనా
 ఓరీ? దుర్మదాంధ్రా! యెంతటి దుర్మార్గమునకుఁ తలయొగ్గి
 తివిరా.

ఉ॥ పాండుకుమారులేపురని శ పాలు గ్రహింపగె నుంటివేమే దో
 గ్గిండుడు సీసహోదర శ శ తంబును నెల్లరు జూడగళి తలల్
 ఖండనఁజేసి హస్తీపుర శ రాజ్యగమన్ వరియించకున్న భీ
 ముండిక భీముడే కనర శ మూర్ఖ! నృపాధమ! మత్ప్రతిజ్ఞనన్.

కృ:- వ॥ భీమా, శాంతింపుము శాంతింపుము! యిప్పుడీ దురాలాప
 మ్ముల నేమిగ్గానున్నయ్యది.

భీ:- వ॥ బావా, వానిదుర్మార్గం బెన్న నంతులేనిక్రోధం బుప్పతిల్లెడిని
 అయిన నర్దురాత్మునితో నావచన ప్రభావమ్ములుగా
 చిల్లు వెల్లడింపుము.

కృ:- వ॥ వాయుపుత్రా, యేమని

భీ:- వ॥ ఏమనియా

ఉ॥ ధర్మము దప్పడేని తన శ తాడికి నింహసగింపు శాళు స
 త్కర్మడు ధర్మరాజునకు శ దక్కుసగంబును బాచబోలు వే
 మర్మము వీడి చెల్లవది శ మాటలక్రియ్యదె వానివట్టిపై
 చర్మమువీని శ మనృప శ సత్తము శోత నటించు ధారుణి.

అర్జు:- వ॥ నందతనయా, నానుడువులుగా నిల్లు వక్కాణింపుము.

ఉ॥ ఉండెను కాల్బలమ్ములిట శ నుండిని ద్రోణుడు భీష్మ కర్ణులున్
 భగదనమాచరించి సగ శ భాగమెల్ల గొనుజూతమంచు దా
 నుండునో యేమొ చెల్పుమిక్ష శ నుగ్గిని పాండిపు లేవురెల్ల రా

కుండగ్గ. పార్థుడొండై మిము శ్రీ నువ్వగ్గ చుప్పునటంకు వానితో

చ॥ జావా మేఘాశంబుఁడైన భానుప్రకాశము గీడ్పడుభాతి
గ్రహచారదేవతచే మామాపరాక్రమ శూరత్వములు యాపుమాసె
గాని లేకున్న నీదుర్యోధనాదులన్న నాడెదుట నొకరెప్పచాటేని
మెలంగ నేర్తులే.

నకు:- పల్లె, గ్రావా, యిదిగో నావాక్కులుగా నిల్లువిన్నవింపును.

కృ:- చ॥ నకుల, యేమని..

స:- చ॥ విరటుని ఘోషనమ్మ పురి శ్రీ వెల్వడజేసిన నాడు వారలం

దరిని మదీయసోదరుడైనదార్కొని మూర్ఖులజేయు తెల్లదా
వరచియు భండనమ్మకుఁమూర్ఖులు చుండెనో? పాండుపుత్రుల
దరు నిటనుండిరంచు నిది శ్రీ దాచక, వేగ నెఱుగ జేయుమా.

చ॥ ఇట్టి భావబలపరాక్రమ విక్రమమ్ములకై గూడిన పదునెని
మిది యి సహిణీజనంబరుదేరు, ఆశూరాగ్రేసరులకై గాదె యొక్కపాం
డవస్తుధ్యము డపభ్రంశులజేసినయది. ఇప్పుడేపుగ మొక్కడ నుడిన
రీతి గుర్రెరుగకనో లేక ప్రపంచమున బడెమ్మదీరియో ఆమర్మదాం
ధున కిట్టిబుద్ధివోడదు. కాన గార్హాతమ్మున చింతించుటకంటే బ్రధిమ
ముననే యూర్ధ్వదిగ్గ మేలని నైవోసగును.

స:- చ॥ జావా? రాగిశాధిపా! నావచనమ్ములుగా నిల్లు భాషింపును.

మ॥ పురము వీడి త్రయోదశాబ్దములు మాత్రపుష్కలప్రాప్తించి యీ

సరికి జేసిన భాగమివ్వ గనడ శ్రీ జ్ఞానాత్ముడవ్వనికి

భరిమి గోచుట కొరవేయులకు ని శ్రీ రాధాగర్వత్వము

ర్థిగఁ భేదమ్మున గూలు మార్గమని యి ల్లంజూపమా శ్రీహరి

చ॥ సత్యవాక్కునిల్పలమగు మాయందిట్టి యసూయ కొక్క
యేయవ్యానివొకడు మున్నకు పేతుభూతబయ్యెడినని మాద
లిచును.

అభి:- వ॥ మామా నాపల్కులుగా నిట్లరనిక దెల్పుడు.

కృ:- వ॥ అభిమన్యూ, బాల్యావస్థ నొప్పు నీవేటిసందేశమ్ము బుత్తెంచ దలంతువు.

అభి:- వ॥ ఏమనియా

ఉ॥ పాండునృపాలపుత్రులిక శ ఛండనభూమికి జొచ్చునేల నే
నుండియు ద్రోణకర్ణులను శ నొంచి నుయోధను తమ్ములందరిక
గుండెలు జీల్చి వానినుత శ కోటినణంచక యున్న పార్థునూ
నుడనె దెల్పుమీ తెలుగు శ నుక యలవానికి వేగ మాతులా

వ॥ ఈకురుకులనాశమ్మునకై నింతయత్నింపవలెనా? నేనేయైన
పూర్తికా నొక్కనిముసమ్ముక బట్టెను.

కృ:- వ॥ చెల్లీ, పాంచాలీ! వీర లెల్ల యిన్నివిధమ్ములుగా భాషింపుచుండ
నీవేల దుఃఖాననవై శిరమ్మువంచుకొనియెడవు. నీపతులెన్న
టకైన కారవేయులగొట్టి హస్తినాపురపాలనాధికారము
సంపాదించుకో లేదో యనుమనోచింత నిన్నిమానసముద్ర
ముగో ముగచెనా యేమి?

ద్రా:- వ॥ నేనెటులున్న మీకేమిలోటు.

కృ:- వ॥ చెల్లీ, యేలనిట్టి నిష్ఠురోక్తులాడెదవు.

ద్రా:- వ॥ నానిష్ఠురోక్తులు నిన్నేమిబాధించెను? కానినిజము లోక
విరోధముగదా! ఆంతర్యమెటులున్నను పైకిమాత్రమిరీతి
సంభాషించిన గడుపువీడిన దనుకొంటివో.

కృ:- వ॥ చెల్లీ! నీవిషయమున నెన్నడైన శాహ్వాతరభేదమ్ముచే
మెలంగితివే

ద్రా:- వ॥ మెలంగితివో లేదో యీపద్యార్థమున నీకేజోధపడగలదు.

కృ:- వ॥ ఏమది.

ప్రశ్న:- ఉ॥ ఎల్లరఁజ్ఞానాసమున శ కేగడువేళను నేనునుంత్తికై
 యల్లన జేరి ధర్మనృపు శ నాజ్ఞభవత్పురికి ముదమ్ముమై
 చల్లగ గొంచబోయితివా శ జాలగనయ్యదె చెల్లిగాక నీ
 చెల్లెలు చెల్లెలే నిజము శ జెప్పు రమాధవ దాచకెంతయున్
 కృ:- వ॥ తల్లీ నీకేరుతరుగుజేసితి. నీవాదిశక్తిస్వరూపురాలవనియు,
 నీవులేకున్న పాండుకుమారులకు జయమువాటిల్లుట దుస్త
 రంబనియు నేనెఱింగిన దాన హెచ్చరికయే మానితినిగాని
 నీయందలిదయా విహీనతచే ననుకొంటివో.

ప్రశ్న:- ఔనాను. తామునాయాదిట్లి దయారసభావమ్మున వర్తించు
 కతమ్ముననే నన్నియగౌరవములు జెందినను తుదకీమోగ
 డిక్కట్లై ప్రాణమ్ములతో నైనను నిల్చియుండె.

కృ:- వ॥ చెల్లీ, నిన్ను జెందిన యగౌరవమ్ము లేముండె.

ప్రశ్న:- వ॥ అవియు నానోటనే పక్కిచదలది గాబోలు ఎట్లగును
 చున్నవాడవు. అయిన ననుభవించినవి వచించుటకు చిన్న
 తన మేముండును. తెలియనివాని పోల్కి గపటమానసుం
 డవై వినుటకు నీవుసాసిద్ధుడవై యూడ నాకు శరణియేల.
 ఇదిగో వినుము.

ఉ॥ నాసరివారు నవ్వ నృప శ నాధసుతుల్ తలలెత్తిజూప ను
 శ్వాసనదుండగమ్ముల క శ సాధ్యులు నాపతులేపు గుండియున్
 జేసిన దెంతయో తమరు శ జేసినదగతియ గాని వాని ను
 గ్గోషము మాన్పగల్గితివె శ రోసము గల్గిన నాడవైనచోన్.

చ॥ వరసతి యాసుభద్రుడిని శ వగటి యగౌరవ ముజ్జేనేని యో
 మురహర, నీవుగానినృపముఖ్యులు పాండుకుమారులేని యీ
 సరణిని యూరకుండుదురె శ జాలగ వానివధిగప కెంతయున్
 పరుల కకారణపు కృహ చాల్చుమనే మముబోగ్లపై వెనక్.

కృ:- వ॥ తల్లీ, నీవు వెడలనాడకయే నాటిపరాభవదు. ఖము మమ్మెన్ని
యో విధముల వ్రేల్చుచున్నయది. చెల్లీ నీకట్టిపరాభ
వము జనించుట మాకిష్టంబై యూరకొంటి మనుకొంటివో
కాదుకాదు. అప్పటి మనగ్రహచారరీతిచేపారుపాగ్ని నెల్ల
జల్లార్చుకొనియుండవలసివచ్చె. అట్టివారిదుర్మార్గ మెల్లయు
కడబట్టి చిరుతకాలములోనే కాబోవు కురువంశక్షయమును
నీవును నేత్రానందకరమ్ముగా ఊడగలదానవుకానకోకం
బుడిగి యీనా రాయబారవిషయములో నీయభిప్రాయమే
మొసగెదవో డెల్పుము.

క్రా:- వ॥ సోదరా, అట్లులైనయీనా శాపవచనము లద్దురాత్మునికొ
జేర్చుము.

కృ:- వ॥ ఏమని తల్లీ

క్రా:- వ॥ సోదరా ఏమనియా

ఉ॥ ఏసతి వేశినంటి వడి శ నెంతయుసిద్ధగ దమ్మునాపెనో
యేసతిని మదమ్మునను శ హేళనచే నొడవైకిబిల్చెనో
యేసతి వస్త్రరాజి సభ శ నెల్లరుజూడ విడల్చబుచ్చెనో
యాసతి భర్త వాని పొగ శ రంత యడంచు నటంచు డెల్పుడి

కృ:- వ॥ ధర్మరాజా, యిక నేనతిత్వరితంబ యద్దురాత్ముని యభిప్రాయ
మ్ము గురైరుంగ గరిపురమ్ముకొజేరుదా. నేనటనుండి వచ్చు
వరకు మీరెల్లరు నుపప్లావ్యమ్మునకుకొ జేరి నారాక
గోరుచుండుదు. (అనికృష్ణుండు హస్తినాపురంబున కరుగు
టలో విచరునింట విందుగొని పిదప ధృతరాష్ట్రునితో
పాండుకుమారుల భాగమునుగురించి కొంతవడికి భాషించి
దూర్యోధనుని కోర్టుకు వెళ్ళును)

ఉ॥ ఎంతటికాలమయ్యె తమ శ్రియ్యెడ నోగిరముఁ గ్రహించి శ్రీ
కాంత భవత్స్వరూపమును శ్రి గాంచగ నెల్లరమ్మక్క రీతిగఁ
చింతవజేయు మమ్ము దరి శ్రి జేర్పగనేటికి యొప్పెనేమొ య
త్వంతకృపాప్రపూర్ణమతి శ్రి నందుము దీనులమయ్య మాధవా ॥

వ॥ బావా, మాయాను కృపారసభావం బలాదకున్నను
జాత్యంధత్వమున నే గాక జరాభారమ్ముచే సహా శ్రమపడుచు సర్వ
దా మీస్వరూపమ్మునే బాడగాంచ రేబవలొక్కరీతి ధ్యానించు మీ
మామకైన నెలకొకమాటు దర్శన మబ్బజేయుటకును సమయం బల
వడకుండెనుగదా! రమాధవా, ప్రపంచాధికాగులౌ తామింతటి దయా
విహీనత్వమ్మున జరింపక జెల్లునే
కృ:- వ॥ ఔనొను, నిశ్చయమే.

ఉ॥ చక్కగ మూడులోకముల శ్రి బాడగలంచెడు కార్యకర్తనే
నొక్కడనైన నిష్ఠురము శ్రి లొప్పనటాచని యితలైన నే
నిక్కడికేగుదెంచి మిము శ్రి నెల్లరగంటిని యిదరున్న మీ
కొక్కడ దీరిదయ్యె భరి శ్రి యోతయు దెల్పుమి కారవేశ్వరా॥

వ॥ లోకత్రయమ్ములంగల్గు మంచిసెబ్బరల పరీక్షింప నేనొ
క్కండనని తెలిసియు నన్నిటలాడనగునే! వచ్చినను రాకున్నను మీ
రెల్ల సర్వదా నామసంబున కంటినవారు గనుక నే యిప్పటికైన రాన
య్యె. నేనొక్కడనైనను నిష్ఠురోక్తి తప్పకపోయెనుగాని తామిందరు
న్నను నేల రాకపోకలు తటస్థింపవయ్యెనో! సుయోధనా యెదటిలోభ
ములే లోపములుగాని మీలోపములు లోపములా?

దా:- వ॥ బావా

ఉ॥ పెంచెడి వాడవీవెగద ॥ పేర్చిని జీవుల కన్నపానమి
 ప్పించెడి వాడ వీవెగద ॥ పెక్కగు దుర్గదుర్బాధరాస్థిని
 ద్మించెడి వాడవీవెగద ॥ ధీనుల గోపకుమార నిన్ను నే
 వంచన జేయజాలు నృప ॥ వర్మదనే కన రాధికాప్రియా॥

స॥ సచరాచర జగతుకోటి నెల్ల పోషించు మహానుభావుండ
 వైన నిను నెంచజాలిన మాత్రపువాడనే. బాంధవ్యవశమ్మునా వచి
 చిన పల్కులకు తామించుకొ కోపబుడినటు గాన్పించెడిని. కాన
 కుమిగపప్రాధితులు.

కృ:- నీ॥ కొరవేశ్వరులారా వి ॥ ఖ్యాతులార
 గావమరును లటంచని ॥ బల్కినట్టి
 వాక్యముల కెల్లెడిటుల ॥ ల్వరముజెంది
 యమిత దీనత్వముగ బల్క ॥ నగునెమికు॥

ప॥ 'మామకుమారులారా, మిమ్మెల్లరిని బాంధవ్యవశమ్మున
 వచించిన పల్కులకే యితదీనత్వము జెందవలెనా? మనలో మనకా
 డైవణమున్నవా? లేకున్నను పరిహాసమైనను ధర్మశాస్త్రానుమతమై
 యొప్పులే నృపధర్మాబని పెద్దలు వచితురు.

కృ:- ప॥ ఔను రుక్మిణీధవా

ఉ॥ ధర్మమువీడి పల్కుటయె ॥ ధానుశిరో నకర్తిపామునా
 ధర్మము వీడిపల్కుటయె ॥ తద్గయు గుష్కృతమున గణించుటలే
 ధర్మము వీడిపల్కుటయె ॥ దైవవిరోధము నాదునా బలే
 ధర్మమె యెల్లవారికి ॥ దంపడి సౌఖ్యమటాచు దోచెడి॥

కానబావా ధర్మము కెల్లరును ప్రాముఖ్యముగా శిరసావహించ
 వలసిన వస్తుచయములకెల్ల బ్రహ్మధమమ్మనియే నాతలంపు.

కృ:- ప॥ సుయోధనా, యిప్పుడీవు వచించినది నామనమ్మునకెంతయో
 గూనాదమ్ము గలుగజేసినయది. అయినను ప్రపంచ

మ్మన మనుజులు ధర్మమెఱింగినరీతి నెన్నియో శ్రుతులను
వచింతురుగాని గూచరణమాత్రము శూన్యంబని చెప్ప
నొప్పు.

దు:- వ! బావా యాచరణ లేకేమి?

గీ॥ నలహరిశ్చంద్రులిర్వరా ॥ నాడువారి
నాశ్రయించిన కష్టము ॥ లందుధర్మ
వృత్తి నేవీడ సౌఖ్యసం ॥ పత్తితుదకు
నందనేర్తురె కవగ ము ॥ కుందవేడ్క॥

కృ:- వ! ఆహా, యీసీసంభాషణ నామనమ్మునెంతయు తృప్తిపరిచె
బొనాను, వారందుననే యెంతటికష్టములనైన భరించి తుద
కత్యంతసౌఖ్యంబుందిరి. అయినను ధర్మమెఱింగి వచించు
గతి నాచరింపనివారులేరా యిదిగో వినుము;

గీ॥ వాలిరావణులిర్వర ॥ వ్వారిదుర్మ
దమ్ములకు ధాత్రినెల్లము ॥ దమ్ముదూలి
తుదకు బాణాహతినిజావ ॥ తుచ్చు లిదియు
ధర్మ మిది యధర్మంబను ॥ మర్మమెల్ల
నెఱుగకుందురె బల్క న ॥ శేంద్రవేడ్క॥

కాన నెవ్వరిని నిందించుటేల? మనముగూడ నెట్టియధర్మము
లాచరించుచుంటిమో గుర్తించజాలముకాని యితరుల దుండగములు
మన కెరుకపడురీతి మనదుండగములును నితరులకే బోధపడవలెను.

దు:- వ! బావా, తామవతారపురుషులైనందున తమయందెట్టి యధ
ర్మములును వర్తింపవనియే నాతలఱపు. ఇకనేను మను
ష్యమాత్రుడనైనను నిదివరకు చరించిన యధర్మప్రవర్త
నలు లేవనియే నాయభిమతము. ఉండినయెడ బావా, మన
లో మనమింత శంకగా నెంచుకొనవలెనా? ఏవియైన నున్న

యెడల వచించుడు. తక్షణంబవ్యాటికి వీడి ధర్మకార్య
నువత్తనుంపడనై పరమ్ముగ్గాంచెద. ఇదియు మీభాగ్యమై
యేప్రకాశించునుగదా.

కృ:- వ॥ సుయోధనా, నిజముబల్కివ నిష్ఠురంబన్నట్లు నేనాడబోవు
ధర్మనిరూఢవాక్యములకు నీకాగ్రహం బొదవకున్నె.

దు:- వ॥ కృష్ణా, ఒదవినను నాయధర్మమేమో యెఱుంగం బల్కియే
శీరవలెను. నాకాగ్రహమ్ముజనించిన నీమడిమాన్యముల
కేమిలోటగు.

కృ:-వ॥ అటులైన, సుయోధనా, వినుము.

ఉ॥ పాండవులన్న నీకు నడక బాయనిబాధులు తొల్లినుండి భూ
మండలి నెల్ల నేలి మిము, మాన్యతతోపత బెద్దజేసియే
ముండిన నెల్ల నిద్రురకు క నొప్పగజాలిన వారినిట్టులు
ద్వందతరోగభావమున క దల్పకనుగుడుట నీకు న్యాయమే ॥

దు:- వ॥ కృష్ణా, వారిని సర్వదాదలంప నావలె మనుష్యమాత్రులే
గాని లోకారాధ్యులో! యితహాత్రమునకే నేనధర్మ
వృత్తి నాచరించిన వాడనైతి నా.

కృ:- వ॥ సుయోధనా, ఆగ్రహించకుము. (రీవ తీర్తనచైతాన్.)

దు:- గీ॥ చెల్లినిచ్చిన యట్టి నీకే చెల్లిచేత
బల్కువచనమ్ములకును కోకే పమ్మురాదొ
ధర్మమిదేదో యేదో య క ధర్మమిదే
దెల్పవలయు బనుగుడికి క దెలియువలెను॥

కృ:- వ॥ సుయోధనా, శొలువొత్తి కోపమే జనింపదన్న నీకు పా
డవులని పేరెత్తితూత మాత్రముననే నాకును కొన్నిలోప
ముల నిరూపించితివిగదా.

దు:- వ॥ నిజమాడిన నీకేకప్తముగా దోచిన నేమియెఱుంగని నన్న
 ధర్మవర్తనుండనిన నోసంబుదయివదో! మనయిర్వురమున్న
 నీసభాస్థలికెల్ల దూష్యంబనం దోచు నన్యాయమేదేని నా
 యందొప్పిన వేవేగవచింపుము.

కృ:- వ॥ బావా, సుయోధనా యుకను మనస్సునకురాలేదా ఇదిగో
 నీ॥ నీమూలమునగదా శ నిఖిలరాజ్యమువీడి

కాననంబులలోన శ గ్రాలవలసె

నీమూలమునగదా శ నిత్యాన్నదాన సం

కలనమ్మునకుగించ శ గలుగవలసె

నీమూలమునగదా శ యీనుహాసభలోన

బడరానిదీనతల్ శ పడగవలసె

నీమూలమునగదా శ కోమలరూపముల్

విడిమారురూపుల శ నడువవలసె

గీ॥ కాంతవస్త్రాపహరణ నీ శ కరుణగాదె

కలిమిబాయుట నీదుభా శ గ్యమునగాదె

ఎన్నిజేసిన నీకృప శ నెటులొతుదకు

బ్రతికి పురిజేరనై య శ ప్పాండునుతులు॥

దు:- వ॥ అయినచో గృష్టా.

గీ॥ బేరసారమ్ము జేసెడి శ వారలెల్ల

డబ్బునకు గాద యయ్యది శ యబ్బురమ్ము

యట్టులే గెల్వ ద్యూతమ్ము శ నాడెనతడు

జయముగాంచిన విడునెరా శ జ్యమ్ముమరల॥

ప్రపంచమున ధనమును గణించువారల కెవ్వారి కేధియిష్ట
 మదైననుసరించి ధనమునుగడించుకొనుట ప్రపంచధర్మమేగదా! అ
 విధిరాష్ట్రంబెల్ల గణించుకొన గోరియేగదా తొలుదొల్త నాటి

నికియ్యకొనినయది. ఏముగెల్చి యవ్వారోడి ప్రథమమ్మున ననుకొనిన
భాతి చనిచుటలో నెప్పుగవ్వమ్ములక గననీకు చింతబొడమెనుగాని,
యేమేగొడిన నేకవ్వమ్ముల కొందజేయక మమ్ములహాసకూలి
కాత్పమ్ముల దూలిప బూనునా? వీపువిచారిపనుగువా.
రెండునుకూర్కములే అయిన నెవరెవరికర్కాచుకూలముల కితరులొన
గ్గు నధర్మమేముగనుచు.

కృ:- ౩॥ దూతనున్న ను పగుగురు శ యెప్పనన్
అనినాడిన వదిధర్మ శ రీతియగును
గ కి మాయజూడమ్మున శ కల్మిగొనిన
సన్మనుంచవి యెవరగ్రు శ భానుజీశ॥

అయిన గతకార్యమ్ముల పరిశీలింతులయు నయుక్తగబ. సుయో
ధనా యుప్పకైతెన కోపాబుడిగి

ఉ॥ విస్తృతమునందె చెయి శ జేతులరాజ్యము భారబోసి య
శ్యున తమైన గంభీరమున శ దూలుచు నన్నలడమ్ములెల్ల దా
మెచ్చి త్రయోదశాభముల శ విచుకొంపములేక బుచ్చియు
మొన్న శ యల్లుజేరిరింబ శ ముగమగ వారిలభాగమెంత రా
నున్నదొ బాచియొక నిక శ చూచుట ధర్మముగాను నీయెడక.

చ:- ౪॥ ఏష్టా

౩॥ ఊరికొసగిరి పగదెను శ దొనుమకొన్న
దాచికివీల్లు దేల్పగ శ దగునె ధర్మ
నన్నునుగిది దొప్పు మ శ వ్వారుపలుక
కరిశి బోడము వినుము ని శ క్కమ్మునుమ్ము

కృ:- ౪॥ (మొదలు జెడునేమో యనితలంచి) బోనాను సుయోధనా
నీపవాసిగపద నెల్లయు పగదెనుగదే యొడుచుకొంటివి. నే
నదిగాదానినా. అట్లులైనను పదమూడేడ్డులు గడుపుకొని

యిటుజేరిరిగాదా! ఇంకిను వారిభాగమ్మియుటకు శంకయేల.

దు:- వ॥ శంకయేలనా, పడమూడేమలు గడచినదాన నే

కృ:- వ॥ దానకేమి

గు:- వ॥ దాన నెటులొసగా బడవలెనో యిటులనే యొసంగంబును.

కృ:- వ॥ శావా, దుర్యోధనా

(రినోకీర్తన, డైలాగ్)

కృ:- వ॥ సుయోధనా మీయుభయులకేదో యొక జెలుగున సాధి
జేసి శాంధవ్యలతాభివృద్ధినిగనన్ గోరునాయత్నమ్ములెల్ల
నేటిజోడబట్టె. గానసుయోధనా! నామూలను పాటింపవు
గదా.

గు:- వ॥ కృష్ణా, నీవుపక్షపాతివై నచిచుధర్మనిరూఢవాక్యములిటనా
లిచువారెవగు.

కృ:- వ॥ నేను పక్షపాతముగా నచిచితి నా.

దు:- వ॥ ముమ్మాకి నీను పక్షపాతి వనుటకు సాదియగలె.

కృ:- వ॥ అటులైన నాయాంతర్యగ శాలిపుము.

దు:- వ॥ కృష్ణా, యికేమి భాసిగచెగు.

కృ:- వ॥ ఏమియా

ఉ॥ వారలు మీరు నాకు నిజ శ్రవైఖరిజూచిన మామపుత్రుల
కారణమంది వేగనిను శ్రాంతగజేసితి సత్యమెల్ల నా
కోరిన భాతిభాగమిడ శ్రాంతనిచో రణరంగఘాతగా
ధారికుమార తధ్యమని శ్రాంతము వేగన సందియమ్ముగన్॥

దు:- వ॥ రణరంగఘాతయా? యిటుగాజల దొడిగించుకొనినవారెవరు
కృష్ణా, శాతకంఠే మునుసలులుగుదురా.

కృ:- వ॥ ఓరిభ్రష్టా, అప్పుడేయుద్ధమునకు కాలుద్రవ్వచుంటివిగా
యీగతి నిష్కారణమైరంబూని పాండవులనడవుల పాణి
నర్ప నిచ్చగించిరో గాదేని.

ఉ॥ ఆడిన వాడవొక్క సభ శ నగదరుగాంచ త్రయోదశాబ్దముల్
గూడిన మీద యుద్ధమొన శ గూర్వక భాగమొసంగనంచు నీ
యేడుపు లొల్లినుండి నుఖ శ యీచెడువారల రౌఢుకగడ్లతో
జూడభరించలేవు విడు శ చుకగును నిన్నిక ప్రాణమానిముల్॥

వ॥ ఓరీ, నీకుర్మార్గము నీకగుడునా? నీవుతొలుదొల్త పాండ
వుల కరిణ్యాత్మతవాసములు విధించునపుడీ పదమూడేడులు గడుపు
కొని యిలుజేరినపై యుద్ధముజేసి పాలునందవలెనేగాని లేకున్ననీయగ
బడదని వచించితివా; నీకు మొదటినుండియు నెడకల్పికి భరించకజా
లని పెద్దగోగ మేగదా.

క:- గీ॥ ఏనుపెవ్వరిదో నీవ శ యెరుగవలయు
పదియు మూడేండ్లు గడచిన శ పైనవారి
శాధ్యతలు పోయె నీయంగ శ బడదటంచు
సంజయుని తోడ బల్కనీ శ చర్చలేల ॥

వారి యేవురకయిదుపురమ్ములనిడ గోరమని బుత్తెగించిన సంజ
యునకు వారియంటుసొంటిలలేక మాన్వాధీనభుక్తానుభవముతో వర్తించు
స్థిరచిగస్థితులలో నయిదుగురకయిదుపురమ్ములే గాక నయిదుబెత్తలస్థల
మ్ముచు నీయంబడనని యిదివరకేజెప్పియుండ తిరిగియేమో పెత్తనము
వహించి ధర్మాధర్మవిచారణకర్తయగు భగవంతునిపోల్కి వారితర
వున నీవరుదెంచుట పదుగురకధర్మమో నేనీయననుట యధర్మమో
వచింపుము.

కృ:- వ॥ ఓరీ అహంకారప్రమత్త! యీయగబడదుగదా.

దు:- వ॥ ఓరీ, యాదవకులపాంసనా, యిట్టిమహాసభలో మాకురుకుల
గౌరవంబుగ్రహింపక నోటికి వచ్చినట్లాడబోకుము నీగౌర
వమ్మునకు నీవు చెప్పవాడవు మేమిచ్చువారమా చాలు
చాలు.

ఉ॥ ఇచ్చిన నిచ్చువారమటు శ్రీ లీయనిచో రణరంగభూమికి
జొచ్చిన జొచ్చువారమిది శ్రీ సుస్థిరమీపును వారుగూడియు
వచ్చిన బోరువారమిటు శ్రీ వంటిప్రగల్భముతేల లేచిపో
వచ్చును జెప్పనచ్చునల శ్రీ వారికి వేగ యశోదనందనా ॥

ఐ॥ ఓరీకృష్ణా ఏమునీకన్నులకెంత హీనులముగా నగుపడుచూ
టిమి. ఓరీపాండవపక్షపాతీ! నీవుగాక నీరేడుజగమ్ము లప్పాండవులకు
దోడ్పడినను నీవనిన రణరంగమ్మున జయప్రదమ్ముగొనక వాడిగల
సూదిమోపినంత తలంబీయంపడదు. ఇకమీయత్నమ్ములతో యుద్ధ
సన్నిధులగుటయే కర్తవ్యమ్ము నీశాలివితేటలకును నీకులగౌరవమ్ము
నకును నీసత్యవ్రతమ్మునకును నీమనోనిశ్చయమ్మునకును మమ్ముదెగ
నాడు వాడవో! కోర్కెయున్న బలాబలమ్ములను జూచుకొందమురమ్ము
నీవనిన కూటికి లేనియప్పాండవులు గొప్పజాతురేగాక మరెవ్వగు
జాతురు? మగటిమిగల మగవాడవో యుద్ధమునకెదుర్చొనుము. లేదో
వేవేగనిచ్చోటువాయుము దుశ్శాసన కర్ణాశ్రద్ధామక్పపాచార్యులారా
యిప్పుడిగొల్లం డాడినవచనమ్ములను వినుచుంటిరిగదా (అనుచునొక్క
పార్థుడు విరాట్పురిలో నిందరినిబరిమార్చిన సంగతికొదలించి యశ్చైర్య
మొందును.)

దుశ్శా:-వ॥ అగ్రజా

ఉ॥ ఒక్కడొక్కొక్క శూరునిల శ్రీ నొంచినకీర్తి వహించు వారికిం
తెక్కువ శక్తియుండునడ శ్రీ నింకనొక్కొక్కడు మేయుమంది నే

నుక్కణగించు నేమొ యిట శ్రీ నుండిన సైవ్యము నెల్ల గూర్చు వా
రెక్కడనుండి వచ్చెదరి శ్రీ హీయలవారికి కొమ్ములున్నవో॥

వ॥ నిన్న మొన్నటి వరకీచుట్టుపట్ల భిక్షులనా కాలక్షేపమున
తనుపోషణలోనర్చుకొనిన యమ్ముఖప్రకాశమ్ముల గురైరుంగమో
వారంతధీరులేయైన నెల్లరు జూచుచుండ ద్రావడికి వస్త్రములవిదల్చు
వేళనయిన వారివారిశూరత్వముల వెల్లడింపకుందులే.

కర్ణు:- వ॥ అహోహా! సుయోధన సృపాలచంద్రమా

ఉ॥ పాండుకుమారు లేవురకు శ్రీ బల్మియతండగుగాక వారలే
గుండెలతోడ యుద్ధమున శ్రీ కుక్షజనుదెంతురు వీనినొగచినా
ముండల పోల్కి వాసు మును శ్రీ ముందె యరణ్యముజేర బోదురొ
క్కండును నుడబోడు వడి శ్రీ గానికబట్టుడి గృష్ణునెంతయు॥

వ॥ నిన్న మొన్నటివర కన్నమోయని యలవరించి యాకల
మ్ముచే ప్రాణరక్షణనొనర్చుకొని జాహ్నుదప్తి పురంబుక జేరిన య
ప్పాండవులకిపుడు యుద్ధం బేకొరత. ఈయాదవాధముండే వారలకూతం
బానలు గాన్పించెడిని. అందుచే నివ్వీని నియ్యెడనేబంధించుట
యుత్తమంబయ్యెడు.

శకు:- వ॥ హా, సుయోధనచక్రివర్తీ

ఉ॥ పాండుకుమారు లేవురకు శ్రీ బల్మియై కృష్ణుడటంచు భాగవీ
నుండిన ముజ్జగమ్ములను శ్రీ నొప్పగ నొనపకీర్తి వారితో
భండనమాడలేక సగ శ్రీ భాగమొసంగిరటంచు మీకు మీ
దండవసించు వారికిని శ్రీ తథ్యము దీనితలంపు మెంతయు॥

వ॥ తామింతటి బాగోన్నతిని లోకంబెల్ల నేకచ్ఛత్రాధిపత్య
మ్ముగా నేలుచు నిరాయుధుండగు నానందనందనుం డప్పొందునంద
నులయెడ వర్తించునను భయమ్ముతో నవ్వారల కర్ధరాజ్యంబొసంగం

జాతువో! అద్వానమీకు న్యూనమ్ము సంఘటించుటేగాక మీచెంత
చిరకాలమ్మునుండి యోధానయోధులనుయసమ్మున నలరారునీమా
గారవమ్ములును నేలపాలగుగాన ప్రపంచమ్మున గారవమ్ముగోల్పడిన
పైబ్రతికియుండియు నిరర్థకమేగదా.

దు:- వ॥ ఔనాను మాతులా, కార్యసిద్ధికి దైవబలమ్ముగదా యావ
శ్యకము. అయ్యది లోపించిన మనపౌరుషప్రతిష్ఠలచే నేమిగా
నున్నయది.

కర్ణ:- వ॥ ఆహా కరిపురాధిపా,

ఉ॥ ఇందర మిన్నిరీతులుగ నెల్లగలంపుచు నుండ పాంశుభూ
నందను లెంతనాకు ను న నాదుప్రతిష్ఠ సురేంద్రునైన నా
నందకుమారునైన ధన న నాయకునైన నుమేశునైన మీ
ముందరగట్టివైచి యశ న ముగ ననువాడ సుయోధనా ఘనా.

వ॥ ప్రపంచమ్మున మనుష్యకులమ్మునకెల్ల తలకట్టినమెప్పు
క్షీతితలేశ్వరకుల సంజాతులమై యయ్యదునందనుని సాయంబున రణం
బానర్పదలంచు నప్పాదునందనులకే జగవలెనా! తాము గోరిన
తమయాజ్ఞానుమతమ్ముగా నేడేడు పదునాల్గు భవనమ్ములం గల్లుశూ
రాగ్రేసరశిఖామణులనేగాక నభ్యుపనాధిపతులనుసహా గరపాదమ్ముల
బండించి నిముసమాత్రమ్మున భవత్పాదారవిందములకడ నిల్పాజా
లనే? తొల్లిటినుండి మదీయబాహుబలపరాక్రమవిక్రమస్థైర్యమ్ము లె
ఱింగియు మీరిఁ తదీనతమునుంగ కారణంబరయ గోరెద.

దు:- వ॥ కర్ణా, అప్పాండవులచిన నామనంబేమో తత్తరమం దెడిని.

కర్ణ:- వ॥ మహానీయా,

ఉ॥ ఏవురనొక్క ప్రేల వధి న యుచగజాలిన యట్టినేను మీ

తావున నుండమీరు భయ న తత్పరతగృహియించనేల నో

దేవర మీరెరుంగరె ను శ్రీ ధరునినన్నును నాబలమ్ము మీ
 కేవిధిగా వచింతురొ చ శ్రీ రింతునటుల్ జవవాట బోవకకా॥

న॥ అన్నా, యిట్టి నాకంటే వేయిరెట్లెక్కుడు బలపరాక్రమమ్మున
 నలరారు రాజన్యలసృఖ్య లెక్కకు మిక్కుటమైయుండ యీ మీ
 బుద్ధిచాంచల్యమరయ మనకేగాక వంశాభిశేలయు కాగితెగ్గుచుండెడి.
 ఇంతకు మేమెంత యోధులమైనను తాము ముద్రధారులైన కతమ్మున
 తమయిష్టానుసారాబుననే వర్తింపవలెనుగదా. అయినను మాసరివా
 రిలో మమ్మింత చిన్నబుత్తురని కలనైన దలంచియుండము. నుశ్శా
 పనా, విటివిగదా తమ యగ్రజుని వాగ్విలాసములు.

నుశ్శా:- న॥ అగ్రజా సుయోధనా,

చ॥ కురుకులనార్ది చంద్ర తమ శ్రీ కుంజనియుచినయాయధైర్యమా
 మురహరుగాంచి యోవెనుక : మూడునులేక నశేషకీర్తిచే
 తరువులక్రిదనుండు పిన శ్రీ తగ్గడికుమారుల ధాకగాంచి యో
 సరుగున దెల్పుమయ్య విస శ్రీ జాలనిచో తమయంత వారికే
 గరపెడి దేమిభాగమిడ : మదిగల్గిన నిమ్ముపొమ్మిక్కా॥

న॥ శాము రాష్ట్రాధిపతులైన దాడిగా నిప్పటివర కీచతుస్స
 ముద్రముద్రితాఖండ మహీమండలమ్మున గలరాష్ట్రమ్ములనుండి
 యోదరెందరసమానశూరత్వమ్మున నలరారు యోధులిటకేతెంచి
 మనచే నోబుపడియుండరు. ఇట్టిమామా ప్రతాపంబుల నెఱింగియు
 మీరింతటి యధైర్యమునకుం దలయొగ్గనేల?

దు:- న॥ ఔనొను మీరమితశూరత్వమున చరించువారలుగాదా
 సోదరా,

ఉ॥ ఎక్కడ బోయె మీబలము : లెల్ల బలాన్వితులవ్వరాట్పురి
 జిక్కినవేళ పార్థునియ శ్రీ శేష శరాహతిగూలువేళల

ఇక్కడి వ్రక్కూతలకు శ్రీ నేమిప్రయోజనముండు పాండవుల
గ్రుక్కరె యేవురొక్కయెవ శ్రీ గూడిన నెందరినైన తమ్ముడా॥

వ॥ ఓరీ దుశ్శాసనా వంటయింట భోజనకాలమ్మున శాకపాక
మ్ములపై జూపందగు మీమీపరాక్రమమ్ములు రణరంగమున కుపక
రించునే యేలయీచేతగాని పల్కుల నిదివరకుండు యశమ్ముగ్ దూ
లజేసెదరు? సమంచితకీర్తినొప్పచే ధర్మంబు.

దుశ్శాస:- వ॥ అన్నా ఎంతకళంకముగ్ జెందినాడవు.

మ॥ ఎపుడో పాండవులవ్విరాటుపురమం శ్రీ దేయక్తిసోపన్ని యీ
నృపముఖ్యాని నోటుబుచ్చిరని వా శ్రీ రింజాచి మీక్కిట్టులగ్
చపలత్వమ్ము జనింపకున్న మననే శ్రీ బాడందగ్ గెత్తురీ
విపరీతమ్ము గనంగ చిత్రమగు నీ శ్రీ వేవారి భాగమ్మున
శ్శుభాకో బుచ్చియొసంగిపంపుమిగ్ దు శ్రీత్తిర్తిగ్ వెనగ్ గాంచగ్॥

వ॥ అగ్రజా యుద్రమహేంద్రజాలప్రయోగమ్మే గాకున్న
నొక్కశరంబేడ పదు నెనిమిదక్షాహిణిసంఖ్యగ్ దనరారు రేరేడుల
మూర్ఛిలజేయుటేడ మీకుగాకున్నను లోకమ్మునకెల్ల నదృశ్యమైయే
గాన్నించెడిని గాన తమయీప్సితగతినే నెరవేర్చుకొనుడు.

కీర్త్య:- వ॥ అన్నా నేనితటి యోధుండనై యీనాటికీమూర్ఛనిచే
నెంతదూఱుండ నైతి.

దు:- వ॥ ఓరీకర్ణా సందడిలేనప్పడందరు శూరాగ్రేశరులే గాని సమ
యమువచ్చిన నొక్కరును గాన్నించరు అయిననట్టి పాండు
సూనులముందు

ఉ॥ ఎందరమున్న నేమి మరి శ్రీ యెందరు జేరిననేమి పాండుభూ
నందనుడైన పార్థుడల శ్రీ నందుని పట్టిని గూడి సైన్యముగ్
దిందరజేయ నిల్పదగు శ్రీ శేవనెఱుంగక పాటిపోవ మీ
రండరు నందరైతిరి గ శ్రీ దా యికచాలును పొమ్ము కర్ణుడా॥

వ॥ ఓరీ పరాక్రమశూరత్వమ్ముల మీకన్న నెక్కు-వగలవారు
డినను యుపాయమ్ముననుండరనియే నాతలంపు. ఏమన రణరంగమున
నిల్చి యుద్ధముజేయునంతటి ధీరత్వములేకున్నను పాటిపోయి ప్రాణ
రక్షణంబొనర్చుకొనుదానికంటె నుపాయంబన్న వేరొకటున్నదో!
శకుః- వ॥ సుయోధననృసోత్తమా, యేల నీపరిహాసవాక్యములచే
మామా గౌరవమ్ముల గీడ్పడజేతువు. మదీయాభీష్టమ్ము నించుక
వినుము.

ఉ॥ వంచన లేక వేగనల శ వారిని భండనమగుదు గూల్చినక
గాంచగ వచ్చు నప్పుడధి శ కారిముమీరలు వారెకూల్చినక
మించిన స్వర్గసౌఖ్యముల శ మేకొనియొప్పగవచ్చు నిందు యో
చించెడు గార్యమేమి తెగ శ జెప్పుకు లేదని భాగమెంతయుక.

దుః- ం॥ ఔనాను, నీతలంపే యుక్తంబై సూచించెడిని. నీవ్రవచిం
చిన రెంటియందును గొప్పఫలితములే నిండియున్నయవి.
అట్లులైన నిందరమై వానికి వెరచి యధగాజ్యంబొసాగి యిది
వరకు మనమాచరించిన దుష్కృతమ్ముచే గౌరవాదినర
కమ్ములకబడి చింతిలుటకన్న బ్రతుకువరకు రాకుంబ
వెనుదగ్గిలేదను యసమ్మును పిదప కదనమ్మున నోడ్పడి
ప్రాణమ్ములగోల్పడిన దాన వీరస్వర్గమ్మును జెందుట ఫలాతి
శయమ్ముగాదా! (అనిస్వగతమున నెట్లుగాను న్నదట్ల
యగునని తలచుచు పైకిమాత్రము) నేనిదివరకనిన సంగతు
లెల్ల ప్రతివారి నిజాభిప్రాయమ్ములీ గుర్రెరుంగుటకుగాని
యప్పొడవులేవురకు నీమనకడ్లుగొడ్లొక్కగుడు జాలకున్నె.
అతండు నాపల్కువచసమ్ములక బట్టి నాపైనల్లజెందినటు
గాన్నించెడిని. అయిన నొక మాటు బలకరించి చూచెద
నుగాక. అంగరాజు నీవు వచించకున్నను నీబలంబే నెఱుం

గనే. నీనుంచిగాడే నేనీయపైశ్వర్యములకా దుర్లదూగు
చుండుట. (అనితలవంచుకొని క్రిందగూర్చున్న కర్ణునిచేయి
బట్టి లేవదీయును.)

కర్ణు:- వ॥ నృపా నీవిదివరకాడిన కర్ణకతోరవాక్ప్రశంసచే నంతకోపా
జ్వలుండనైతి. ఐన నప్పొండవుల నరణ్యముల పాలొనర్ప
నేనొక్కండను జాలనో. ఇయ్యదియు నీవెఱింగినదియే
గదా!

ఉ॥ పుట్టుట వేరుగాని మన శ పుణ్యపుపద్ధతి మీరు నేను నీ
నుట్టున కొక్కచోట విను శ మా భలియుండుట గాక నేమి లో
గుట్టును లేక మర్కమును శ గూడనెఱుంగక నున్ననన్ను మీ
రట్టిటులాడ జెల్లునొకొ శ యారయుమా గజపత్రనాధిపా.

ధ్రు:- వ॥ పుత్రా, యేలయిట్టియుబ్బుడు పల్కులచే తబ్బిబై శోభ
స్కరమ్ముగా వర్ధిల్లు కురువంశవృక్షమును నశింపజేసె
దవు. ఇపుడునీకడ పడావులుగొట్టిన వారలనెల్లరినెన్ని ప
ర్యాయము లప్పొండవులోడింప నీవువీక్షించి యూడవు॥
ఇందునగురించి మీయుభయులకు సంధిసెనర్ప మహాను
భావుండైన కృష్ణుడును విచ్చేసియున్నాడుగాన అంధుడనని
నాచనముల నిరాకరింపక నిసుమంతశ్రద్ధచేనాలింపుము.

దు:- వ॥ జనకా నీవేమిజెప్పనెంచితివి?

ధ్రు:- వ॥ పుత్రా,

ఉ॥ మీరలు నూర్వరుక మరియు శ మీవినతంబ్రకుమారు లేపురుక
కూరిమితోడ సంధిసెన శ గూర్చుక నెండ్లొరులెంతో ప్రీతిమై
భావనీ నేలుచుండగ న శ దల్చివచ్చిదితి నోకుమార నా
కోరికమీర నీకు నొన శ గూడెడికష్టములయ్య గాంచుమీ॥

వ॥ కుమారా యీకొద్దిపనికి త్రిలోకస్తుత్యుండగు కృష్ణభగ
వానుడును దగుచేసియున్నదాన నాయనకొంతకును నెదురాడనుకొంచ
కుము. ఎందుచేనన

చం॥ జగముల నేలువాడు మన శ్రీ జాడల నెపు గలంచువాడు య

త్యగణితధర్మశీలు డవ శ్రీ తారములెత్తినమేటి వేడ్క మీ
పగవడజేసి భూరిమను శ్రీ బుచియొసంగగ నేగుదెంచె నా
నాఖగగమనుండు జెప్పినది శ్రీ గాడనకళ శిరసావహించుమీ॥

వ॥ అట్లొనర్పకున్న గావలసిన ననుభవములన్నియు కొద్దిలోనే
తటస్థమానని నిస్సాదియముగా దలంచుకొనుము.

దు:- వ॥ తండ్రి, జాత్యుధత్వముచే పర్వదా మంచమునబడియుండు
నీవును, నయ్యాదవాధముండును వచించుకరిణిని బోకున్న
మాకుకష్టము లొదవునా?

చం॥ ధరజనియించువేళ నల శ్రీ దాత లిఖించిన వ్రాలుకై వడిగ
జగుగును, భిన్నమోతయుచు శ్రీ జర్పగలేడెవడైన నెందుకీ
కరణిని బల్కెదీపు మృష శ్రీ గాదిది నీవును గృష్ణుడల్గిన
ధరిణిని బంచి యిత్తునని శ్రీ దల్పకుడింకొక నాటికేనియు॥

గాం:- వ॥ నాయనా, సుయోధనా, మీతండ్రితోలుదొల్త నాకృష్ణ
దేవునితో పాండవులకుభాగమెక్కడిదని కొంతవడికి వోరా
డెనుగాని తుదకమృహనుభావుండు కోపోగ్రుండై యుభ
యులము కురుక్షేత్రమ్మనగూడిన వేళగాని యెవరికెవరు
భరణమిచ్చునది యగుపడదనునంతలో నమృహనుభావుని
కోపమునకు పోచి ఈయన చెప్పినట్లు పాండవులకు భాగం
బిడకున్న వారివైపుననిల్చి యుద్ధముసేయసమకట్టు నను
తలంపుతో నీకంతగా నమృహనుభావునితో యుద్ధముగాని
వారికి విరోధించిగాని యుండకజనదని బోధించె. నిశ్చ

యముగా యాతండులోకమందు దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణజే
యుటకు గాదా దశావతారము లెత్తుట. అట్టిమహాత్ముని
జయించుట మనుష్యమాత్మలకు సాధ్యంబే. గాన నాప
ల్కుల సొచుక కర్ణేంద్రియములజేర్పుము.

చ॥ వరసుకుమార పాండుకురు శ పంశము లెంతయు వృద్ధిబొందు శ్రీ
హరియవతారమూర్తి మిము శ నందరి నొక్కవిధమ్ముగా మది
యరయు నికేమి లోపమిట శ నుండదు, సాధించె నెల్లరమ్ము, ము
ష్కరమగు చింతవీడి కడు శ సంతసమందగ వచ్చు నయ్యయో॥

వ॥ నాయనా, కుమార,

ఉ॥ ఇందున బెద్దపేరు వహి శ యించుటగాక రమాధవుండు నీ
నీయందున సత్స్వభావమున శ నందగజేసెడి నీప్రితాళి యో
నందన నీవు పాండునృప శ నందనులా యదునందనుడు ని
పొందగ గూడి యుండవరు శ జోవుదురే నిను బల్కరించగ॥

దు:- వ॥ తల్లీ, స్త్రీలకాలోచనాభావము కుఱుచయును నార్యోక్తి
నెన్నుండును వినియెఱుగవో. అయిన నీరాచరికవ్యవహార
జోలి నీకేల? నయచేసి వెడలుము.

భానుమతి:-వ॥ ఆహా, తల్లిదండ్రులవచనమ్ములనే విశ్వసింపగ నిరసిం
చిన వల్లభుండు నావిజ్ఞప్తిని మాత్రమాలోచింపనుండునా.
అయిన నాయదృష్టమెల్లున్నదో దెల్వదు. చేరువకుజని
మనవిజేసికొనియెదగాక. నాథా

దు:- వ॥ దేవీ

సీ॥ తోడికాంతలవీడి శ తోయజాక్షిరొయిట్టి
రంగస్థలమునకు శ రాబనేమి
సింహేంద్రమధ్య నీ శ చిన్నలెల్లనుచింత
గల్గినట్లగుపడ శ గా బనేమి

కళ్యాణినిగాని శ కడలేనిభీతిచే

గుండునీధవునిగా శ గొనవడేమి

కన్నడాబిల్చిన శ కన్నెత్తి ప్రీతమై

చేడరోనాలోమా శ చాడవేమి

గీ॥ మలయమారుతవేళను శ మగువలెల్ల

రాగశరముల మరునిచే శ రంగనీక

బరపెదరు నీవటులెచక్ర శ వాకబాణ

మంది జనుదెంతువేమొ యో శ కుందరదన॥

వ॥ చెనీ, నీవిట్టి భీతహృదయవై యేలచరించెదవు?

భాను:- వ॥ నాథా, తామిరీతి వర్తించుకతమ్ముననే

(7వ కీర్తన డైలాగ్.)

దు:- వ॥ ప్రేయసి, నేనొనర్చిన లోపములేమి; నన్ను గురించి నీవు
చింతిల్లుటకేమి పేతువు?

భా:- వ॥ మహాత్మా భవదాజ్ఞరీతినివచింతుగాని తమింపప్రార్థితులు.

దు:- వ॥ సాతీ, నాకడనీకీ పెరపేల వేవేగదెల్పుము.

భా:- వ॥ అటులైన నాథా, యాలింపును

ఉ॥ ఏలగ రాష్ట్రముల్ మఱియు శ నెక్కిచరింపగ స్థందనమ్ములున్
మేలగు సైన్యసంతతులు శ మిన్నునకంటిన యట్టిమేడలున్
జాలగలుంగ నేమి భువి శ సార్థకమందరికి విరోధివై
యేలచరింతు వట్టులది శ లెన్నటికైనను చేటుగాదాకో॥

జీవితేశ్వరా!

ఉ॥ ఎంచగ పాండుపుత్రులకు శ నేయయిదూర్లనో కోరురీతి న
ర్పించిన తక్కువొన భరి శ పిన్నటనుండియువారు మీరలా

జ్జించన భూమిగాడె తగ ॥ రేయిటుపాల్గొన నివ్వకున్న నొ
ప్పించరె మిమ్మునై న్యమును ॥ పీచమడంచరె దృంచరేగనా॥

చేవా,

ఉ॥ చెప్పకు మాటల వినియు ॥ చేటును జేకొనకయ్య తప్పక
ముప్పఱుటిల్లునయ్య తమ ॥ మూర్ఖమదేమొ యెటుంగనయ్య నా
తప్పకుమించుమయ్య నృప ॥ ధర్మము వీడకుమయ్య పాండవుల
గొప్పబలాధ్యులయ్య విను ॥ గోపసుతుండు సహాయమయ్యయో॥

దు:- వ॥ దేవీ, యీగొల్లవాడప్పాండవుల జేరి మమ్మెల్లరిని జయిం
తురని చింతింతువో. కాదు కాదు. చెలీ, భాస్కరుండు ప
శ్చిమాద్రిపై నుదయించినను మనకట్టి కష్టములు సంప్రా
ప్తించవని నచ్చుము. యేమన?

ఉ॥ ఓయువతీ జయించి యశ ॥ మొదగ వారితరంబె మమ్ము న
వ్యాయుసుతుండు ఫల్గుణుడె ॥ వారలలో బరశీలురింక ల
క్ష్మీయుత్పదై న కృష్ణుడటు ॥ జేరినవారల నుక్కడించ రా
భేయుడు ద్రోణభీష్మనృప ॥ ధీరులు యీవలలేరె గాంచగ॥

భా:- వ॥ జీవితేశ్వరా,

ఉ॥ వారలు మీరుబోరుగొన ॥ వాస్తవవిర్వ్యగకు జయమ్ముచే
కూర్చదు, ముప్పమిళావ ॥ గూడిన వారలకు జయమ్ము న
వ్యాగలెక్కినొండ తమ ॥ వాంఛితల జయమ్ముగాంతు రె
వ్వారలు చింతలేక నుఖ ॥ వార్ధినిదేలెడు మాడ్కిభూరమక
చేరకు నివ్వసద్యశము ॥ జేకుదు దీనిదలంచు ఘమ్యయో॥

వ॥ మహాత్మా, ఇంకను,

గీ॥ ధరను పాలించ రెండరు ॥ దర్శవేళ
మెటగొనిరని మాత్రము ॥ వినగలేదు

తామటులే గాక నాచంద్ర శ తారకముగ
నలెదో యేల యీబట్టి శ బేలతనము॥

వ॥ నాథా,

ఉ॥ ఇంతకు ఫాలమాదులిఖ శ యించిన వ్రాల్చిలులుండ మిమ్మనక
యెంతటిదాన కర్మగతి శ యెట్టులనున్నదో బుద్ధులటులే
చెంతనుగూరుచుండు నిక శ చెప్పిడిదేమి యద్రుష్టహీనతక
యెంతటి సౌఖ్యసంపదలు శ నేనియు చెప్పకపోవె వల్లభా॥

దు:- వ॥ వల్లభి, నీవు దీనినిగురించి యంతగా వగవబనిలేదు. గాన
వేవేగి మందిరమునకరుగుము.

భా:- వ॥ చిత్తము దేవా.

దు:- వ॥ గురువర్యా కురుపాండుక్షోతలేశుల బలాబలమ్ములు తమ
కు కరతలామలకమేగదా, యిందున కృష్ణుండరుదెంచిన
రాయభారవిషయమున తమమనంబేరితి వర్తించెడినో
దయచేసిశలవొసంగుడు.

ద్రో:- వ॥ శిష్యవత్సలా నిజము నెరింగించ వలెనుగదా.

గు:- వ॥ మహాత్మా మిమ్మునాశ్రయించుట నిజముగురైరుగుటకు
గాదా.

ద్రో:- వ॥ శిష్యా, అటులైన నుశివద నాలింపుము.

ఉ॥ ఒక్కడె పార్థుడెల్లరిని శ మోచుబోన్నతు డింకనాపయ్య
దక్కినవారు నల్వరిట శ తగ్గులమొగ్గులకుండ్రు కృష్ణుడో
యెక్కుడు శ్రద్ధచేత మము శ నెల్లరసమ్ములబిండుజీవముల
దక్కివసించు వారమిట శ తప్పిన నూటికి నొక్కమూడునో॥

వ॥ కాన నవ్వారల శత్రులాఘవమ్ములును బలాబలమ్ములును
నాకును మీతాతయగు భీష్మనకును నెఱుకయేగాని యివ్వరులకేమి

గురుతు, అందున ముమ్మాటికి సంధియైనప్పుకొనుటలే నాయభీష్టము. నీభీష్టములేక సమరంబేయైనదైన నాక్షత్రికొలది మెలంగెద.

కర్ణ:- వ॥ సుయోధనా, పెద్దలని ముప్పొద్దుల నెద్దులమేపినట్లు మేపి నందులకట్టి పెత్తనమునైన దక్కించుకొనక నీద్రోణుండు ను నందనందనునిమాడ్కి దినినకొంప గుద్దలింప యత్నించుచు యుద్ధంబన్న వెనుదగ్గి పాండవుల పక్షమే మాటాడదొడంగె. భీష్మకృపులును నందున జేరినట్లెఱోచెడిని.
(అనునంతలో)

భీష్మ:- వ॥ ఓరీ సుయోధనా మనగురువరునిపల్కులు డబ్బరలను కొఱిగివాగేమి. కాదుకాదు, నీవిషయమ్మున పాండవులు కోపమానసమ్ముననే వత్కించువారలు. యేమన?

ఉ॥ సమ్మతితోడ నీయడిది శ సత్యముమాసగ భాగమగు కో పమ్మున బాండునూనులిటు శ వైవగనుండు శరాభిగాంచి శ శ్రుమ్ముల జాక బెట్టి తమ శ జావులదప్పికొనంగ నింటిదూలమ్ముల బైవబాడుకొను శ లావుగలిగిన నూచకాశ్వపై దమ్మల నమ్మి యుద్ధమున శ దార్కొనుబూనుట నీకున్యాయమే.

కర్ణ:- వ॥ సుయోధనా, నేనిదివరకు జెప్పినసంగతి(దగ్గరజేరి చెవులో జెప్పును) యిప్పటికైన తెలిసెనా! నీవు మనస్సుచు వినుర్కించక దగ్గరదీపికతమ్ముననే కొంపకింత చేటుమూడినది.

భీష్మ:- వ॥ భృతరాష్ట్రినందనా మమ్ముల (భీష్ముని ద్రోణుని) నెన్ని దురూక్తులాడినను నున్నస్థితికెల్పెదము. మనమెల్లరమ ప్పాండవులకు కృష్ణసాయము లేకున్న జయింపకున్నను కొంతవఱకు పోరాడగల్గుదుమేమో. యిక కృష్ణుండే యట వత్కించిన

ఉ॥ నందకుమారుడైన యను శ నాయకు డద్దరిజేరివారికిం
 శౌదుల కన్యమానవుల శ హీనదృతి దలపోయుమా జగద్
 వందితు నాజ్ఞయైన నృప శ వర్మలపోల్కి భవజ్జనమ్ముపై
 పుదిరిగుంజ లెల్లశమా శ భాసతిదూకి రణమ్మునర్పవో॥

వ॥ నీపైన కృష్ణునకుంగల్గు నీర్షయిప్పుడు తగ్గువని యోచింతు
 వాయేమి, కాదుకాదు.

గీ॥ మాయద్యోతమ్మునందు శ ధర్మజునికల్గి
 గొన్నరీతిని నిపునునీ శ కున్న నెల్ల
 కక్కువరకును వీడడ శ ఖండకోప
 వృత్తినున్నాడు మీప్రాప్త శ మేముల దెలియు॥

కృపా:- వ॥ సుయోధనా, ద్రోణభీష్ములవచనంబులన్నియు వేదము
 లోని యుక్కులనవలెనే గాని యన్యమా, అయిన నీవెత
 విచారణలేక వతికొనజూతువు

గీ॥ రాజరాజువై గాని యే శ రాజునశాస
 వాటి ధైర్యముగలదా శ నృప్తిజాల
 వినినీవేమి రణములో శ శాకలేక
 జయముగొనజాలదయ్య ని శ ర్భయమునోడ॥

ఉ॥ నృపా జూపుము నీప్రతాపమున శ శూరులనల్వార నీబలమ్మునో
 బ్రావుగ పాడుపుత్రకుల శ పైబడి యుద్ధమునిల్చి సేయగన్
 గోపము వీడి సూధినొన శ గూర్చుకనూడినమేలు గానిచో
 మాపులనూయజేతురిది శ రూఢిదలంపుము కౌరవాగ్రణీ॥

గీ॥ శ్రీపతికివైన జగకని భూ శ పకులకు
 తమబలమ్ముల గూల్పనా శ తడి ప్రయాస
 మరయుము పదుగురొనను శ కరణివారి
 యర్ధరాజ్యమ్మునంగి శ మర్యాదగనుమ॥

కర్ణ:- వ॥ సుయోధనా, ఆగొల్లంకును, నష్పాడపులును వారివారి
సామర్థ్యంబుల మనకడబాగడుటకై. యీమువ్వరకెంత
విత్తమొసంగియుందురో. పిలువనిపేరంటమునకు పీటగొని
వచ్చినట్టి ద్రోణ, భీష్మ, కృపల నెవ్వరు వారిసామర్థ్యము
ల వినకుతూహలులైయడుగగా జెప్పందొడంగుచుండిరి.
పనిలేనియంగారకుండు మాల్దాలశిరమ్ము నున్నుజేసివథాతి
యీనిరర్థకప్రలాపముల జాలింపకున్న కఠిమ్మునకును నిం
చుక శ్రమగఱాచని బోధించుడు.

భీష్మ:- వ॥ సీ రీ కర్మదాంధా, ఎంతటియహంకారుడవురా. త్రిలోక
ముల నసమానశూరిత్వమ్మున నలరారుచు నమితవిక్ర
ముడను నామమ్మువడసిన నీద్రోణాచార్యునిను, నేనును
నీకు తృణములపోల్కి నగుచుచుంటిమిగా. భ్రష్టా,

సీ॥ ధూరితృణమవుగాక భూ శ పూడవేరి
పకులకొంపల కడనేల శ బజిసెలగానె
దిష్పడాడిన నుడువులిగ శ కెప్పుకైన
నుడివిం శ ప్రాణముల గోలు శ పడగనమ్ము॥

ద్రో:- వ॥ మహాత్మా, భీష్మచృపాలా, వీరికీహహంకృత్తి సుయోధను
నిచే గల్గినది. అతనిసాయుధబేలేకున్న వీనియొక్కణాచ
నొదరుకావలె. ఇప్పుడైన వీనికరాలాపముల మాయశ్వ
త్థామయే వినిననొక్కమాటగా నాదిశక్తి కుపాహంగమొ
సంగడో (అనుచుతనో భీష్మును, ద్రోణ, కృపల కర్ణునిపై
కొంచెము కోపాగ్నిక జూపమనును.)

వ॥ ఓరీకర్ణా. నీయహంకార మవగుడిచసము వచ్చినయది.

సీ॥ వారివీరితోడ శ వాగిన్లొయ్యెడ
వాగెదేము నీదు శ శ్రేగుతెల్ల

జం దెములుగ చాల్చి శ జరియింప బూనుడో
ఊడు భీష్మడంచు శ నుకదలంచు॥

కృపా:- వ॥ ఓరీ దుర్మదాంధా,

గీ॥ అన్నదమ్ములు లేనట్టి శ యనదవంచు
నెంచి యీసారి నిన్ను ఈ శ న్నించితిట్టి
దుడుకులాడిన నొకపరి శ ద్రొక్కి-పట్టి
సాగదీయనిచో కృపా శ చామ్యడనొకొ॥

వ॥ కాన జాగ్రత.

అశ్వ:- వ॥ జనకా, మాతులా, యేరిపై నితశ్రోధావేశముక వహిం
చితిరి. మిమ్మిందున నెవరయిన జిన్నబుచ్చిరా యేమి.
(అనుచుతనో కన్లుడొక యర్థచంద్రాయధముగని క్రో
ధమూహో)

కన్లు:- వ॥ ఓరీ భీష్మ, ద్రోణ, కృపాచార్యులారా, మీగుమువ్వరును
పాదపక్షపాతులై మాసుయోధననృపాలుని రాజ్యభ్ర
ష్టులిగా నెనర్పయత్నించుటేగాక నన్నుగూడ జంపచుం
డించుచుండిగా, యిదిగోరగడు, మీమీబలబుల నారసె
తక్షణబ కాలుపురమున కనిపెద. (అనిపైకి నురుకుచుండ
సుయోధన గుశ్మాసనాదులడ్డము వచ్చివచ్చుకొందురు.)

అశ్వ:- వ॥ సుయోధనా, అడ్డగించకుము. అయిన నెండటిబజిమా
చ్చునో చూచెద. సీబ్రతుకునకు మాత్రాడిని మాతులునే
గాక కుసుకునోత్తమునిగుండి దెగనరుకువాడవో. అయిన
నీనుగతనమ్ముక గాగచ నీయశ్వశామ కేచియున్నాడు.
రమ్మరమ్మ. బ్రాహ్మణులకు భోజనకదనాబేగాక నిణం
గంబన్న దేలియనిది గదా. యిట్లుకాలుగాలిన మార్జాల
మురీతి పేరేములెత్తెదవు అడ్డగించుచుండిరనియో మరింత

వరాక్రమమతిశయింప జేయుచుంటివి. ఓరీ, మేమన్న నీకం
తపేలవముగా నున్నదిగా మూర్ఖా.

నం॥ నిలునిలు పోకుపోకు కడు శ నిక్కెదవంత బణోన్నతుడవో
కలచెడ ద్రోణ. భీష్ములన శ గన్నులకు గనుపించలేదుగా
పిలచినరీతి వచ్చితివి శ పేరెములెత్తిన బోవనిత్తునే
దలచుకొ తిల్లిదండ్రులను శ దాకొనె మృత్యువునిన్ను కర్ణుడా॥

దు:- వ॥ ద్రోణతనయా, శాంతిపుము, శాంతిపుము.

అశ్వ:-

ఉ॥ అడ్డములెంచు లెగు పుట శ మార్చెద నిగని గౌరవింపనా
గ్రుడ్డి సుయోధనుడనుచు శ కూళదలంతువా ద్రోణసూనుడక
బడ్డది వైరమిక్కురకు శ వహ్వరె నాపిడికల్లు బల్కిపై
బడ్డది తప్పుకోర తల శ బద్ధలుగాయ నూడునట్టులక॥

గీ॥ బ్రాహ్మనుడని గాద మా శ బాబుపైకి
మాటికిని కాలుద్రవ్వెగు శ మదముచేత
పొమ్ము యీసారి నీహర శ కమ్మదెల్ల
బీల్చుకుండిన మారుచే శ రెట్టుకొననే॥

కర్ణ:- వ॥ ఇట్టి నిరర్థక వాక్యములకు జంకువారులుగదనియా యే
మేమోప్రేరేదవు. యెప్పుడోగాను లిపుడే వెడలకజాతు,
సమర్థుడవైన పేవేగనేలేదుము.

(రి వది డైలాగ్.)

గీ॥ అడ్డగొప్పకుడయ్యి పీ శ డైననన్ను
గొట్టిపోవుటగాంతు శ నోకుంక నీకు
కర్రలా ఖడ్గముల లేక శ గదలయొక్క
మొట్టుమొట్టిన యనువు శ ముట్టుకుజనవో॥

వ॥ కాన జాగ్రతగా బ్రతుకుము.

దశ్యోః:-వ॥ గురుపుత్రా శాంతింపుము. భీష్మద్రోణ కృపలూతా
యవ్యానితో నేమిగానున్నయది. నాపైదయోన్నతులై
మీరలిందు మనోనిశ్చయముగాంచి వతికొంచకున్న
నేనేమియొనర్తు. పదుగురువినబాసంగిన యీరణరంగమును
సంతేపించుకొనుటయు నయక్తమృగాన ననుగ్రహించ
ప్రార్థితులు.

అంగరాజా యిపుడీసంధికై యరుదెంచిన పాండవపక్ష
పాతి నేదేని పరాభవింపకున్న మరొకప్పుడును నిట్లేతిర
స్కరించి చూటలాడు. అయిననింకను కొంతమట్టున కీతని
నిటవతికొంప జేసిన మేలయ్యెడిది. ఏమన ఏడందున జేరక
మున్న యప్పండవులని కరుదెంచుచో నొక్కమాటుగా
బరిమార్చవచ్చును గానవేవేగ యత్నింపుము.

కర్ణ:- వ॥ నిత్రమా,

౧॥ పట్టికృష్ణుని పాండవ ॥ పక్షమున
వనెడి మాటాడువరకు నే ॥ మైనగాని
దిట్టముగ గట్టియుంచుట ॥ దిట్టదనము
కానవేవేగ రగు చి ॥ క్కడికవిడు॥

వ॥ అయిన మనకెందుల కింతశ్రమ. రేఖవలొక్కరీతి ముందగా
చు నుద్యోగమున వతికొంచునీగొల్లండెటు జేరిననేమిగా నున్నయది.
ఈతండేమొ యత్రుశత్రుముల వందుననిమునుదలంచి యప్పండ
వులకితడే బల్లియని యెంచితిగాని యిపుడంతయు తెల్లంజైనది. అంతి
యగాక రాజకులచూడామణులమై లోలుదొల్లనుండి విలువిద్యలయం
దతిప్రాధిమ్యచే నొప్పుమనపై కాతండు రానిచ్చగించునో, వచ్చినను
నిట్టినిరాయుధుని సాయముతో కయ్యంబొనర్పయత్నించు నప్పండ

పులెంత విజ్ఞానులనవలె! అయిన యేయనంచిన చనకింత తడవేల
చేయగలడు. (అనునంతలో కృష్ణుని దివ్యుల జుట్టులకభిశ రోషము
నాతని)

కృష్ణుఁ:-చ॥ ఓరీ అహంకారప్రభుత్వలారా, నేనుమీకేమి దుర్మార్గ
మొనర్చితి?

ఉ॥ అంటిని మీరుచూచుముద ॥ మందుచు భాగములక గ్రహించియా
కంటుతనమ్మువీడి హిత ॥ కాంక్షను వర్తిలుడంచు దీనికే
మంటలుమండి యెల్లరొక ॥ మాటను నల్పి సభాస్థలమ్ముగా
తుంటరి మాటలాడుదుర ॥ దుర్మదులార తలంచుకొడికక॥

చ॥ దుర్మదులారా, మీరలుభయలును నెవరి భాగములవాగు
గ్రహించి పూర్వపురితి నైకమత్యమునక జరింపుడనుమాటకే యెల్ల
రొక్కటిగా గూడి నన్నుబంధింప నెఱురో, కర్ణా భృతరాష్ట్రసాదనా
యంతలోన నెంతపొగరొందితిరి. మీమీపరాక్రమములు నాకేగాని
మీచరిత్ర ॥ నికనిన వారికెల్లగన్నుల గట్టినయట్లే యూడినయవి యికి
నేలనిట్టిదురాలాపమ్ములు.

మ॥ నరుడొక్కండు మిమ్మల్లెమోచెనని వి ॥ హ్నాడక భవచ్ఛార్మముక
మరి దెప్పంబనిలేదు సంతసమునక ॥ మగ్నత్వమ్ముక జెందితి
సరికొ సిగ్గునులేక వానినిను రా ॥ జ్యోతిబిచ్చి పోషించు శ్రీ
హరినా నాకుయి కాలుదుస్వబులుని ॥ కంఠ్యంబుటంచెంచుమి॥

చ॥ నొల్లిటినుండి యిప్పటివరకు నాపైకాలుద్రువ్విసవారెవ్వ
రు జయప్రదముగదీ నులులైయుండిరని మీరందఱోయెదరు. కాలక
ర్మమ్ములేకమైన నవరేమి జేయనేర్తురు. ఇంకను,

ఉ॥ పాండవులందుజొచ్చియిటు ॥ భండనభూమికిరాగనున్న క
ర్ణుండును నీవు భ్రాతలును ॥ రూఢిగగూర్తురుగాదోనైన నె

‘నిరదినమానవములను’ శ్రీ నిర్మలగుడా యదీకనుండికా
‘నిరదినమానవములను’ శ్రీ నిర్మలగుడా యదీకనుండికా

కీర్తన. (పాండవులజేరి) 9వది.

కృ:- ప|| దుర్మదారధులారా, మీమీశ్వరత్వములిప్పుడే నెల్లడియ
గు. మీశ్వరీనరీతిని నేను పాండవుల జేరి రణరంగమున
కీతెంతు. లావుగల దొరలు వేవేగ నటకీతేరుడు.

కర్ణ:- ప|| ఓరీ యాదవకులపాంసనా,

చ|| మొలచెను నీముఖమున నె శ్రీ మూలగునామములంచునీకు సద
విలసతకీర్తి నొప్పు నృప శ్రీ వీరులు తగ్గుదురొక్క రమ్ము రా
వలసనరీతి నీదుహితవర్యులగూడి శ్రీ బలాబలముల
దలపడి జూచుకొందమిక శ్రీ దాపరమెందులకోరి మాధవా||

ప|| ఏరా, నీకంటెబలహీనులుందురనియా యేమేమో ధట్టించి
సాభాషింతువు. నీకు సమరరాజ్యేప్రియంబైన కలయందైన నట్టిరంగస్థల
మువిడుతురని మాత్రమూహింపకుము.

కృ:- ప|| కౌరవాధములారా, యేనుపాండవుల జేరి రణరంగము
ప్రవేశించిన బలాబలముల చూచుకొన నిచ్చగించితిరా
అట్టులైన యుగమ్మెల్లపడిమారినను భిన్నంబుగాని మ
త్ప్రతిజ్ఞ నాలింపుడు. భీష్మ, ద్రోణ, కృపాశ్వత్థామలారా,
మీరును నిసుమంతశ్రద్ధ వినుడు.

ఉ|| అట్టులెనేను పాండవము శ్రీ హస్తపపుత్రుల పక్షమూన మీ
పట్టన నున్న కౌరవనృప శ్రీ పాలకుమారుల పాదఘట్టన
మట్టచు హస్తశాస్త్రానికి శ్రీ మానక ధర్మజారాజుజేసి య
పట్టున మీకుపిండముల శ్రీ వైచకనుండినచో మురారిసే||

ప|| అన్నా, యేడేడు పదునాల్గుభువనముల స్వచ్ఛానీతి
మార్పులొనర్చగల సమర్థుండనగు నన్నే యాదురాగతులీరీతి నడు

కొన జూచుచుండ నికమాటలతో ధర్మరాజాదుల భాగమొసంగ నుంకింతురో. గాంగేయా, తొలుదొల్తనుండి భేదమ్ములేక వారికప్తములే మాకప్తములుగా గని పెద్దజేసిన కలమ్మునగదా నేనిప్పుడిట్టి దుర్మార్గులచే నీమహాసభలో పరాభవమ్ము జెందనైతి, (అనిమహాక్రోధముతో క్రిందనున్న చక్రమ్ముచేనంది) ఇక్కురుకులమ్ము నెల్లనొక్కమాటుగా నాచక్రమున కుపాహారమొనర్చెద. (అనిచక్రమును విమవబోవునంత) భీష్ము:- వ॥ రమావరా, వందనము.

ఉ॥ మామకుమాగులయ్య పరి १ మార్పగ నెంచగ మేలటయ్య మీ మామను జూడుమయ్య కుల १ మాన్యత నెంతయు నిల్పమయ్యనీ నిమము మానుమయ్య యను १ నేతపు నీకెన రెవ్వరయ్యనీ ప్రేమము నింపి కొరపుల १ బిడ్డలు గాగనుమయ్య మొక్కెద॥

కృ:- వ॥ కురుకులాధిపా నేటకేతేరినది మొదలింతవరకీదూర్మదాంధుల ప్రలాపమ్ములెల్ల నివినియునన్నిటుల వాఁంపనగునె. అయినను వృద్ధుడవని నివచనమ్ములు విశ్వసించినను నక్కిరాతకులింకను వాఁివారిదురాగతమ్ముల నతిశయింపజేయక విడుతురా.

10 వది కీర్తన (భీష్మునకు గుర్యోధనునకును వైలాగ.)

దుర్యో:- వ॥ కృష్ణా నేనేజగదాధారుండననియు నసమానశూరత్వమున నలరారుకు ననియు నొజయుచెడువారు ముగ్ధోకమ్ములకే లేరనియు బడాయిగొట్టుటకొదకినిపరాక్రమమ్మునకు

గీ॥ అంతచుట్టము లైన యా १ కుంతిపుత్రులన్నదమ్ములు ఇన్నలై १ యడపులకును బోవువేళను నీవుదా १ పున నెయుండి యేమిజేసితి యెరిగింపు १ మీయొకింత

వ॥ కాన నీగుణబెరుగనివారు నీమైతికి బాల్పడుదురేకాని
మాబోట్లు లియ్యకొందురే. అయిన నీయాదవ పరాక్రమమ్ములును
నీగంతులును నీదేవతయగు గంగగొలుపున బ్రకాశించు సేగాని యన
మానశూరత్వమున లోకంబెల్ల నేకచ్ఛత్రాధి పత్యమ్మున పరిపాలించు
మావంటి సుక్షుత్రయోత్తములకడ నుపకరించునా, చాలుచాలు.

కృ:- వ॥ ఓరీకారవాధమా,

మ॥ కనరా నాదు పరాక్రమమ్ము రణరం శ గంబుడునో గోరీ మేలో
కొనరా యిప్పటికైన మ్రొక్కులిడి నీ శ కుగల్గు బాంధాభితో
మనరా యెచ్చటికైన నేగికడుసక శ మానమ్ముగాలేనిచో
వినరా బాపెన గాలు పత్తమునముక శ వీక్షింపగక దుర్మతి॥

దా:- ఓరీమాధవా, సంగీతమ్మునకు చింతకాయలురాలునా యను
సామ్యమ్ముగా నీదిబ్బరకూతలకు మేము జగదుదామా! ఔ
నునీవలన గొట్టబడినవాడే పాతాళపురంబెల్ల నిండి బలికి
బరుసగా గోచిరట.

కృ:- ౧॥ మూగ్గా, యేల యిట్టి వాగ్వాదములు

ఉ॥ కొట్టిన నేనెకొట్టవలె శ కోడికనీను సహాయులక నినుక
బట్టిన నేనెట్టవలె శ బట్టవొలంగి హస్తనాపురిక
గట్టిన నేనెట్టవలె శ గట్టిగట్టము పాంసూతికిక
గట్టిగ చెల్పుమాబ్రతుకు శ కాంక్షనువీడిన నీభటానికి ॥

దా:- వ॥ కర్ణదుశ్శాసన, శకుని, కృపాశ్వద్ధామ, ద్రోణోష్ఠ కురుకుల
యోధులారా, యాయాదవకులజగడు పలుకు వచనమ్ము
లకికను యూరకుండుట-యొక్కరి, వావొక్కరియై యిం
దర నధిక్షేపించుచు మీమీబలమ్ములక గూడి నాపై
రణంబొనర్చుడనుమాట నెన్నియో సారలనుచూడ రాజ

కులులమై యొకను యూరకుండుట యుచితమ్ముగాదు,
కానవేవేగ మీయత్త్రశత్రుములక గొనియరుడేరుడు.
(అన నెల్లరు కరవాలమ్ములతో నచ్చార్థసారధి జుట్టుముట్ట
వారిమోము లుపలక్షించి)

కృ:- వ॥ దుశ్శీలులారా, రండురండు, ఓరీ దుర్యోధనా,

ఉ॥ మూతిని మీసమున్న నృప శ్రీ ముఖ్యుడ వేని పభాస్థలమ్మునక
కూతలు మాని నిల్చినను శ్రీ గూడిన రూపము జూచిప్రాణముల్
చేతను బట్టుకొమ్మువిడ శ్రీ జేతువా యింటనె గెల్వకున్ననో
ప్రేతమమెల్ల యుద్ధమున శ్రీ బ్రేవుల జీల్చెదవన్న నవ్వరో॥

(అని శ్రీకృష్ణుండు యీపదునెనిమిది యక్షాహిణుల సైన్యమ్ము
గూడిన యాత్మశత్రుధారులౌ కౌరవయోధులుగల యక్కరు
సభలో కడురోషావేశమ్మున విశ్వరూపు ధరించ నెల్లరును మేను
దొఱంగిన భాతి పృష్ఠస్థలిక మూర్ఛాపరవశు లగుదురు.)

విను:- వ॥ సృష్టిసీతలయ పరిపాలకా, వందనము.

కృ:- వ॥ సుఖభవ, నాయనా, విహరా, యీదుర్మదాంధులు నావిష
యమ్మున జర్పిన యగౌరవప్రలాపమ్ములక వినుచుంటివి
గదా.

విను:- వ॥ మహాత్మా, తమవిషయమ్మున వారొనర్చిన దమ్మతమ్మే
గదా వారిని తుదకీదుర్గతి పొందొనర్చినయది. (అని యుధ
యులు మాట్లాడుకొనుచు పోవుటలో కృష్ణుని పల్కులు
ధృతరాష్ట్రుండు విని తానును చింతతో)

ధృ:- వ॥ కృష్ణా, నీవు ధర్మరాజాదుల భాగమును గురించి లోలుతనే
నన్ను దుర్యోధనునికి యివ్వమని బోధించవలసినదని చెప్పి
నప్పుడు, నీవునాకు నల్లుండవై నుట్టియంధునకునేడాదికాక
పరియైన దరిశన మీలేదను కోపమ్మున నీకు పృతికూల.

మ్ముగా పాండుకుమారులకు భాగమెక్కడదని పల్కితి
గాని, వారికష్టములను నేను గనలేకనే నీయెదుట దుర్యో
ధనునకు బోధించితి గాని కర్ణపిశాచము బట్టి వేధించు
చుండ నాపల్కులెట్లు వినగలడు అయినను మాధవా.

చ॥ అనుకొన నేమిజచ్చు సమ శ్ర యమ్మునచేయిగ్రహించి పల్కె-నో.
అనఘ చరిత్ర యిర్వురము శ్ర నన్నలదమ్ముల మయ్యు సేటికీ
తమవును వీడుచుంటిని గ శ్ర దా యిక నాదుకుమారులెల్ల నీ
తనయుల పోల్కిగా గనక శ్ర తప్పదటంచని యొప్పగించెనే॥

కృ:- వ॥ మామా, శాంతింపుము, శాంతింపుము. ప్రపంచమ్మున
జననంబగు పృథివీవాఁబువును లయంగబొందునని గుర్తెఱింగి
యు నద్దానికొ దలంచివగచుటల. అయిత నహ్వాండు
త్రోతలేశుండొడలు వాసివ దాది ధర్మరాజాదులే దిక్కు
లేక వర్తింతుచుండ దమసంతానంబును నించుక పుణ్య
మ్మును గట్టుకొనితి. దాననవ్వారలకష్టమ్ము లతిశయించె.

ధృత:- వ॥ నందనందనా,

చ॥ జనకుడు లేక యున్నమ్మును శ్ర శయ్యల బాడియు మద్రసోత్తభో
జనముల తృప్తిజెందు నృప శ్ర సత్తమునా మనఘాండుపుత్రుల
ఘనుడు ఘటించు జూదమున శ్ర కల్మిదొఱంగి యరణ్యభూములం
దన బడరాని కష్టముల శ్ర దూలుచు నుండను నీడలేకదుః
ఖనిరతి నుండి రేనుబ్రచు శ్ర క్కగల నాక్షణమైన నల్లుడొ॥

వ॥ తండ్రి లేకపోయినను వారు యథావిధిని సాఖ్యములనే
బొందుచుండిరిగాని యీదుర్మార్గుండవ్వారల కల్మిదొని యరణ్యముల
పాలనర్ప నవ్వకష్టములకొడిగట్టి చెట్టునకొక్కడయ్యె ననడివార్తచే
నామనంబెంతయో ఘోషించు చున్నయది.

కృ:- వ॥ అవిషయమున మీకేగాదు లోకమున వారికష్టములక
దలంచి కన్నులనీరిడనిమానవు డుండడు. అయిన నాయే
పురిలో ధర్మరాజుకష్టముకష్టములా. అతండు తొల్లిటినుంచి
యు ననుభవించిన సౌఖ్యముల కిప్పటియిడుములక దలంప
గుండెనీరొనుగాని యితరంబున్నె యేమన.

సీ॥ నిత్యోదయస్నాన శ నియతినుండెడిమేటి

కభిషేకమన గర శ వయ్యెనకట

భక్త్యశ్యాల్యాన్నాను శ భవమొందునరనాథు

డాకలమ్ములదిని యడలవలెసె

అనయమ్మువీరల్ప శ ముననుగడుసుకుమారి

రాళ్ళోబడియు పో శ ర్లాడుచుండె

నినుహసియుచు"వె శ ల్గునహంగుగనురేడు

కటికి చీకటినుండ శ గనుఘటిచె

కటకటా వారికష్ట సగ శ కలనగనిన

నెంతకఠినాత్ముడైన కా శ సంతనీరు

గన్నులను వీడకున్నె వే శ కన్నులున్న

మృద్ధిద్రుడైనను మేలిమా శ నీద్రుడైన

ఘోషోహారీ దలంచినప్పుడెల్ల కొంచెము కన్నులనీరు వీడవల
సినదేకానీ పూర్వజన్మకర్మము నెవ్వరు మరల్పగలరు.

ధృ:- వ॥ కృష్ణా

ఉ॥ ప్రాణము పోడ నుడిభువి శ పాండుకుమారులు గుట్టకొక్కడై

కాననసీమలోన కను శ గాయలభక్షణజేసి ఘోరదుః

ఖానల తప్పుతొలరిని శ నక్కటమేలొనరింపవైతి నా

బూనిన యీకలేబరము శ పోయినదాని సమానమేగదా॥

కృ:- మామా, దుఃఖంపకు దుఃఖంపకు నేను ముల్లోకముల నాయుద
రమ్మున నుంచుకొనంజాలు సామర్థ్యముగల్గిన బావ
మరగదినైన వారలకేమిసాయంబొనర్పగల్గితి. అట్టివారల
కట్టిదుర్ఘటన స్థితిలో దోడ్పడకున్నను వారు నాయందతి
భక్తిచే మెలగువారలుగాని తమసుపుత్రుల మాడ్కి
గౌరవంబుకొన దూలి పెద్దచిన్నలమదినిడక కట్టివేయుటకు
యత్నించువారలుగారు. దీనికంతయు గేహదేహమదంబే
కారణము.

ధృ:- వ॥ నీయెడ నిగిటిదుర్మాగ మొనర్పయత్నించిరిగా. దుర్మదాం
ధులకు పోవుకాలమాసన్నమయ్యెనేనో, వినురా, యా
వత్కనూనంబిండుక వివగజేయుము.

విను:- వ॥ అనుజ, నేనేమివివజేయనేర్చు. ఇమ్మహానుభావుగడు ను
యోధనుని కడకరుదెంచ గడ్డంబు పట్టుకొని మహాదీనత్వ
ముతో బావా ధర్మరాజాదుల భాగము సంగోషముతో
చాకిరిచ్చివేయు ఏలనన,

ఉ॥ తమ్ములు నారునికు పిన १ తండ్రికుమారికుమార్తె దాన దో
షముల వాస జేరిక १ జాలకృపొన్నతి శోడ నర్థరా
జ్యమ్ము నొసంగి మీరు శొల్లి १ జాడనుమైత్రిని నొప్పియుండనా
సన్నతమాచు దెల్పు విన १ జాలని యట్టికుమారులకొనెనె॥

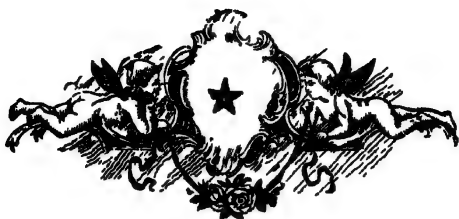
ధృ:- వ॥ ఇంతవఱ కెల్లరును సంగోషింపదగురీతినే బోధించె, నిది
యగ్గురాత్మున కయ్యుమైదోచెను గాబోలు. తరువాత,
తరువాత.

విను:- వ॥ తరువాత మహోద్ధనాచలెల్లరుకొనెనె

ఉ॥ పాండవులందు జేరి సగ ३ పాలుగ్రహించగ వచ్చువీని ను
ద్దండత బట్టికట్టుడని ३ దార్కాని నీనుకుమారులెల్ల దో
ర్దండుని రూపుశూచి మది ३ తల్లడమంది ధరాతలమ్మునక
బండిరి తెల్విలేక తమ ३ ప్రాప్త మి కెట్టుల నుండునోగదా॥

(అనితెల్ప ధృతరాష్ట్రుండు చింతచే మూర్ఛిల్లును. అంత
కృష్ణుండు వినురునిబంపి తానొక విజనస్థలమ్మున కర్జునికి కొన్ని సీతులు
బోధించుటకై వేచియుండును.

శ్రీరఘురామచంద్రమూర్త్యై నమః.

శ్రీ శృంగార విచిత్ర

శ్రీ కృష్ణ రాయ బారము.

చతుర్థ రంగము.

(క్రిష్ణుడును, కుంతియు ప్రవేశింతురు)

కుం:- వ॥ కృష్ణా, రాయబార శుభాశుభము లేమయ్యె?

కృ:- వ॥ అత్తా చెప్పటకేమిన్నయది. వారు నేజెప్పునది మదినిజక నన్నే హేళనకు ప్రారంభించిరి. అయినను వారెల్లరు కడ్డుని వచనప్రకారము చరించువాడేగాని యిచ్చుకయైన స్వబల మ్ములచే ప్రకాశించు నట్లగుపడదు.

కుం:- వ॥ కడ్డుడు మనలోనికి వచ్చునేమో యాతని మనమ్ము నుప లక్షించితివా?

కృ:- గీ॥ పరగ దుర్యోధనుని బహిః శ్రీ ప్రాణమనగ
రంజిలుచు నడ్డులేని ప శ్రీ రాక్షసుమున
దిగ్విజయ కీర్తి బరపెను శ్రీ దినకరసుతు
శతని నెఱువీడు వినుడి. శ్రీ నాయకగారు॥

వ॥ అయిన నదిగో నాఁగో వచించినకరణి నచ్చుచునేయున్నా
డు. యరవిమిషములో శంకయు తేటపడగలగు.

కు:- వ॥ కృష్ణా, యీవిషయమున నీసామర్థ్యమునగలయు ధార
వోసి మనలోనికి వచ్చునట్లొనర్చవలెను సుమా.

కృ:- వ॥ అయ్యో యీవిషయమున నీనంతగాజెప్పవలెనా! శక్తిలోప
ములేకుండ యత్నింతు, గాని యతండురా తిర్మానింపడని
యే నాతలఱుపు. అయిననుకర్ణిం చెద నేనతనిమనమును చెలి
కొనునరకు నీవిందురహస్యప్రదేశమున కరుగుము.

కృ:- వ॥ శావా, వందనములు.

కృ:- వ॥ సుఖీభవ, సుఖీభవ. కర్ణా, యాయుచితాసనమున విశ్ర
మింపుము.

కర్ణ:- వ॥ చిత్తముభావా తామునన్ను నిమ్మగివర్తమానిం బెద్ది
యో వినగోరువాడ.

కృ:- వ॥ కర్ణా నీకువినజేయుటకు నీవెరుంగనిదేమున్నయది! అయిన
నీతో నొకరహస్యవచనము చెప్పుబూచుకొన్నాడ. 'నీవు
దానికిసమ్మతించినచో నాపైనిజరుంగగలవు ప్రతివిషయ
మునకును నీయిష్టమునే చట్టముగాకొను నట్లొనర్చెద.

క:-వ॥ భావా, తామువచించుచున్నది నాకిదివరకు తెలిసినవిషయమే.
అయినను తిరిగివచించినయెడల వినిహ్వ పడలచెద.

కృ:- వ॥ నీవునామాట ప్రకారము బోదునని వాగ్దానముజేసినవైన
గదా వచించుట.

కృ:- వ॥ అదెద్దియో వినినపై చెప్పవలసివదియేగాని మున్నుండు
వాగ్దాన మొనర్చుటెట్లు బావా.

కృ:- వ॥ కర్ణా, అట్లులైనవినుము.

ఉ॥ భాసురగాత్రి కుంతి తన శ్రీ బాల్యమునందున ప్రీతితోడ దు
ర్వాసమహామునీంద్రునకు శ్రీ భక్తిజెలంగ వమస్కరించి నే
జేసిన పాపమున దునిమి శ్రీ శేవకురాలికి భాస్కరాకృతి
భాసిలు పుత్రకుండొదవు శ్రీ పావనమంత్రము జెప్పుమంచన॥

వ॥ అయ్యతినరుండు దయార్ద్రమనమ్మున “బిడ్డా, చిరుతప్రా
యమ్మున వర్తించు నీవునాయుండు జూపినభక్తి శ్రద్ధలకు నామనం
బానందమ్మున మునింగె. గాననీయాప్పితరీతినే నీకట్టిమంత్రము నుప
దేశించితిని. నీవద్దానిని నెప్పుడుభక్తితో స్మరింతువో యప్పుడే గర్భం
బొదవి పుత్రుండు గల్గునని యాశీర్వదించి యమ్మహానుభావుండు వెడ
లినపై కుంతితన కన్యాత్వమ్ము వెడలకపూర్వమే యద్దాని నిజానిజ
మ్మల గనుంగొననెంచి గంగాజలమ్ముల కృతస్నాతయై మనోనిశ్చ
యమ్మున ప్రభాకరునక భిముఖమ్ముగా నిలిచి యామంత్రమును పఠించి
నగత నయ్యామెకు సద్యస్కాలగర్భం బొదవి,

చ॥ కినినిను భీతిచే పరుని శ్రీ గామదినెంచియు మందసమ్మున
జూనిపియు గంగలోవిడువ శ్రీ సూతకులాంగన దెచ్చి బెంచిగా
ఘనమగు రాధ పుత్రుడన శ్రీ గాభళి మొప్పితివంతెగాని నీ
జగనియె కుంతిదేవి యిది శ్రీ సత్యమటంచని యెంచుకర్ణుడా॥

కర్ణ:- వ॥ బావా యిదియెల్లయు నేనెఱింగినవిషయనే. అందులకు
తామిప్పుడేమి వచించెనరు.

కృ:- ప॥ కర్ణా, అమెఱుకొనెదన్ బ్రాహ్మణుని ముదిరదలన్ నను
వయోధర్మియైనదాది నిన్ను శురించి ననుభవించు దుఃఖ
మునుచుచింత మేరయన్నదా. నేనాజ్ఞానపుడు దప్పించు
టకు విచ్చేసినను,

ఉ॥ కోరియు మూడులోకముల కే కుక విడిచివలదిన యట్టి సుందరా
కారుడు మేరుధీరుడన కే గాదగు నాసుకుమారు బాసి యే
తీరుభరించి గాంతునని కే తెల్పిని దప్పిధరిత్రివాలి తా
భోరున చింతగుందు పరి కే పూర్ణకృపామతి కర్ణభూపతి॥

ప॥ గాన వట్టితల్లినింకను చింతలజేయక నామాటల విశ్వసించి

గీ॥ పాచపాండవులకు ధర్మ కే పత్నిగాక
బరగు పాంచాలియందునీ కే భాగమమరు
నట్లు నొప్పితు వినుమునీ కే యంతరంగ
సందియము వీడిరమ్ము నా కే నందముగను॥

కర్ణ:- ప॥ రమాపరా, నీవట్టిసమర్థుండవే కాని చూర్మార్గుడైనను
యాసుయోధనుండు తొల్లిటినుండి నావిషయమ్మాన జ్ఞా
పుచుండెడి భక్తిశ్రద్ధల నేనభినర్థింపనశక్తుండ. నిదియుమా
తల్లిగారి పరిపూర్ణాశీర్వాచనపై య్యే యుండవచ్చును. లే
కున్న నాజన్మోట్టి గారవంబు జరుగనుండునా.

కృ:- ప॥ కర్ణా, యేరీతిజరుగుచుండెనేమి అయినను నీవద్రుష్టజాతకుం
డవు, నీవెక్కడనున్నను యీవిధినేజరుగం బోలు. నని
నాతఱువు. అయిన నామూర్ఖుడు నీవిషయమున
నెట్లుమెలంగుచుండెనో వినవలతునించుక వినకోజేయుము

కర్ణ:- ప॥ బావా,

ఉ॥ చిత్తుతనమునురడి తుల్య జెప్పుడు నాదగునాజ్ఞ నాశోగా
గన్నుల నద్వైతంబు గురి కే శాశ్వతమందుధరించు నీకనే

దిన్నది శన్నమరుచు లేను శ దిన్న దిమన్నుగ నెతడు పొనినో
చిన్నమరుండి వీడినను శ ఛియనరే నగరే జనములుగా

వ॥ నూడనననా యికను,

ఉ॥ ఉన్నదిపానిమేడ దిన్న శ చున్నది యాతనిభోజనము పై
నున్నది పానిచేల పడి శ యున్నది యాతనిమంచమింట నే
మున్నదదెల్ల పానిదిగ శ నున్నదేభిలి! యట్టివానినో
చిన్ని మరునివీడినను శ ఛియనరే నగరే జనములుగా॥

వ॥ బావా మరియను,

ఉ॥ రాజవదన్యులేక సరి శ రాజులు గారవమాయదంచు రా
రాజులు తాను నగమహి శ రాజుగనన్నవరించి భోగవి
భ్రాజతుగాక జేసి భువి శ రాజులచేస్తుతియింపచేసె శ
స్వాజతు వీడజూ పరి శ పూర్ణకృపామతి నాడరింపజే!

కృ:- వ॥ కర్ణా అదియు వాస్తవమేగాని అదిగో మీతల్లికూడ నిట్టి
కరుణించుచున్నయది ఆమెతోకూడ యించుకసంభా
మించి యయ్యామెగుఃభోపశమన మొనర్చి వేడలుము.

కర్ణ:- వ॥ తల్లీ వందనములు

కు:- వ॥ ఐశ్వర్యప్రాప్తిరస్తు.

కర్ణ:- వ॥ అమ్మా, యిదేల కొఱిగిగా చరించుచు దుఃఖింతువు.

కు:- వ॥ నాయనా, యెన్నడో ననుభాసిపోయిన నీముఖారవిందము
పలక్షించినంతలే భరించజాలని చింతాసముద్రమున
మునూగనయ్యె, నాయట్టి దురద్రుష్టురాలికి నీయట్టిసత్కు
మారుండేలదక్కు అనునీకు జన్మవృత్తాంతముచునుచుంత
యాలకించి నన్నాడరింపుము.

ఉ॥ కంటికుమారనిన్ను కుతు శ కమ్మున నేవురకెల్లముందు నీ
వంటికుమారుమండ భువి శ వాగధలు దీరుట చోద్యమోన నీ

కంటుతనమ్ము వీడి కృప శ్రీ గాంచక జూడుము దమ్ములెల్ల నీ
వంట శిరమ్మునందు భవ శ్రీ దాజ్ఞధరించెడు వాచ పుత్రకా!

ప|| హా! కుమారరత్నమా నేనీయెడ నెనరించిన దుర్మార్గమునకు
డి|| కోపము టూనకన్న నను శ్రీ గూడిన గప్పయమింపుమన్న నీ
వేపనిజెప్పినకా విడక శ్రీ నెంతయుతమ్ములు జేతురన్న యా
పాపిని వీడుమన్న భువి శ్రీ పాలననీకగునన్న కృష్ణుడే
ప్రాకు నన్న నీవు సుఖ శ్రీ పంజరమెక్కడవన్న నమ్ముమీ||

కథ్ఠ:- ప|| ఆహా, యెంతకాలమునకు నామాత్మదైవమును కనులార
దర్శించినోటార భాషించుభాగ్యంబొదవె (అనుచుకొంత
వడి విచారనిమగ్నమానసమ్మున ధరిత్రిపై కూర్చుండ కుం
తియు పెక్కుచింతతో)

కుం:- ప|| హానాయనుంగు పుత్రా!

డి|| హానుకుమార, మారసమ శ్రీ హాగుణరత్నమ హానిదానయా
హానుజనైకపూజిత ద శ్రీ యామయ నేనిటు వంతగుండుచుకా
గాసిలి ప్రాణముల్ నిలుప శ్రీ గాగల నాకలనైఁ గాంచుమో
హా సుతుడా కృపామతిని శ్రీ మెప్పుగ తల్లిని బాసియుండుడే||

ప|| పుత్రా నీచందంబుకా గాంచనాడొదంబు బ్రద్దలగుచున్న
యది. నాయనా, శాంతిచిలేచికూర్చుండుము. (అనిలేవ నెత్తును.)

కథ్ఠ:- ప|| హాజననీ పుటుకలోనే నాగుణబెటుకర్పించి యంతనిర్దయ
బూన సమకట్టితివే తల్లీ కల్పకవల్లీ

గీ|| కన్నకట్టమునైన ని శ్రీ క్కముగదీర్చ
జూడదని గాదె కన్నార శ్రీ జూడకటుల
పుట్టగ నె యట్టితోటిలో శ్రీ బెట్టినావు
యెంతబయ్యైతి నే తల్లీ శ్రీ కుంతిసికు||

వ॥ అయిన నేనివ్విధి తిరిపెపుబిడ్డనై పెరుగ బడవలసినగీత స్పష్టముగా నానొసటలిఖించి యుండ నీవేరుచేయగలవు. తల్లిదయచేసి యిప్పుడీ చిరజీవినేమి కోరదలంతువో కోరుము.

కుం:- వ॥ నాయనా నా తెలిసి నెలియక నెనర్చిన తప్పుక్షమింపుమని తొలుదొల్తనే నీకడవిజ్ఞప్తి జేసికొనియుంటినిగదా. నానిని మదినిడక నాకడనిలిచి తమ్ములగూడినన్ను పోషింపుము.

కర్ణ:- వ॥ అమ్మా, నీవుకోరినగీతి నెటుచరింపనేర్తు నీవట్టినిర్దయబూని నను నీయాశీర్వచనమ్మున నేనిప్పటికైన నేదేయొకనృపు నాశ్రయించి తనుపోషణనొనర్చు కొనుచుంటి. దీనికి నే నెటుల సంతసించున్నానో నీవటులనే సంతసింపక జెల్లుగాని యిటులాడనగునే. అయినను,

ఉ॥ నాయదె యిల్లు వాకిలియు శ నాయదెరాజ్యము నాదెభోగముక
నాయదె సర్వసైన్యమును శ నాయదె పాలననాబె మాటగా
జేయుని గోసజేతికిడి శ జెప్పినరీతిగ బోవువాని ద
న్యాయమొ న్యాయమో విడువనగబరొ పల్లుల పెక్కులేటికి॥

వ॥ తల్లీయికను,

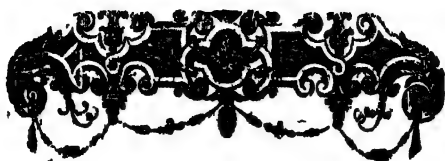
ఉ॥ అట్టులతగు మస్తకిము శ నంగుధరించు మదీయవాక్య మె
ప్పట్టిన నేమి నాకెమరు శ పల్కులువల్కులు బంటురీతి ను
న్నట్టి హింసోత్తముక విడువ శ నగదరుదిట్టులుగాక పార్థతో
నెట్టన బోరలేక నిట శ కేగెనటంబొక దూరు జెందనో॥

వ॥ గానతల్లీ యాయాశవిడచి మరొండెద్దియైన నావలనసత్కరింపంబడి నన్ను ఋణవిముక్తునిజేయుము.

11 వది “కీర్తన” డైలాగ్,

కర్ణ:- వ॥ తల్లి, అదో నాకైకొందరుభటులు వచ్చునట్లుగుపడెడిగాన శలవొసంగుము.

(అని నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీరఘురామచంద్రమూర్త్యై నమః.

శ్రీ శృంగార విచిత్ర

శ్రీ కృష్ణరాయ భారము

పంచమరంగము.

—* ధర్మరాజు కోర్టు *—

(ధర్మరాజు, భీమాక్షున, నకుల, సహవేనాభిమన్య ప్రపదపుత్రీసమ్మే
తముగా బ్రవేశించును.)

ధ:- వ॥ సోదరులారా (అని తలయొంచుకొని కన్నుల నీరురాల్చు
చుండును.)

భీ:- వ॥ పార్థా, మనయగ్రజుడు సోదరులారా యనిపిలచి చింతచే
గృశించెడు కారణాభేషైయుండును. మీరేమయిన నీమన
కష్టములన్నియు ధర్మరాజువలననే రాబడెనని దూషించి
తిరా యేమి?

అర్జు:- వ॥ వాయునందనా మనకిమ్మహాను భావుండన్నగానే వర్తించె
నా అట్టిమహోన్నతుని ఋణమ్ముబ్రదుకువరకు దీర్చినను
దీరనేర్చునే.

ఉ॥ పెంచెను తగ్గడిపోల్కి మురి శ పెచ్చున పిన్నటనూడి ద్యతె
ప్పించెను నన్నవత్త్రముల శ బీదల శేయకగోరురీతి న
ర్పించెను నెల్లలోకముల శ వేడ్కను ధర్మజానంచు కీర్తిసా
ధించిన యట్టియన్నునిల శ దిట్టగ నోరెలు లాడుసోదరా॥

భీము:- వ॥ నకులా నివేమైన యంటివా

నకు:- వ॥ ఎంత గుఱమొత దుఃఖము.

గీ॥ అన్నయా యీఘనుడు మనక శ గన్నతగ్గడి
వైన మరిపిప గల్గిన శ యట్టిరీతి
జూచి వృద్ధికి నెచ్చిన శ సుగుణశాలి
అట్టి మహనీయు దూషింతు శ గాపవనజా॥

భీము:- వ॥ సహదేవా నివేమైన దూషించితివా.

సహ:- గీ॥ ధరణి గురునాథు మాయజా శ దమునదక్క
నగ్రజుడు జయమగదని శ యాటలున్నె
యట్టి వైవస్వతూపుని శ నెట్టదూర
మానసగ బొప్పనేటికా శ మాటలన్నా॥

భీము:- అభిమన్య ద్రుళదతనయ లేమయిన దూషించి కేమోకనుగొని
యెదగాక (అనిపారలుభయులను దగ్గరకు బిలుచుకొని)
(12వది కీర్తన పైలాగ్)

వ॥ ఇంద్రున నయిన గావలె లేకున్న దుర్యోధనుడు భాగం
బిడకున్నను ప్రాణములతోనైన బోనిచ్చునోలేదో యను సందేహము
చేతనైన గావలె గాక మరేముండును. అయిన ఆయనన గుర్రెరిం
గెద. అగ్రజా నీకీర్తిచింతబాడను బనేమి.

గీ॥ జనకుడిల్లిన మమ్మెల్ల ॥ జనకుపోల్కి-
విదైబుద్ధుల జెప్పించి ॥ వృద్ధిజేసి
చింతజెందెద వేలనో ॥ జెప్పకున్న
బ్రాణముల గదకర్పింప ॥ బూనుకొనెద.

(అనిదుఃఖముచే క్రిందనుండినగదను చేసెందునంత ధర్మజుడులేచి
వట్టుకొనును.)

ధర్మ:- వ॥ తమ్ములారా,

గీ॥ ఈమవారలు రాష్ట్రము ॥ లేలుచుండ
మిమ్ము నిట్టులమాయజూ ॥ దమ్మునాడి
కూటికిని కరువుజేసిన ॥ కూళునకిక
చింతగాకున్న నెటుగూడు ॥ సంతసమ్ము॥

వ॥ నాయనుగుంగు సోదరులారా నేనట్టిజూదమ్మున సర్వ
మ్ము గోల్పడి మీకష్టకష్టముల సంప్రాప్తిప జేసినను నాయందేటి
యాగ్రహమ్ము జెందక తొల్లిటికంటె వేయిరెల్లకుడు విధేయత
తో వర్తించు మీనుగుణసంపత్తికి నన్నిసౌఖ్యముల జగద్విత్తమ్ము
గా ననుభవించవలసిన ప్రాయమ్ములో అన్నిటికిని వెలిజేసి యీకను
యీమీకష్టచయాదుల నెల్ల గాంచుటకు సజీవత్వముననుండు నాకిం
క్కెడి సంతసము,

ఉ॥ ధారుణి నన్నలన్నతమ ॥ తమ్ముల సంతయు వృద్ధిజేసి వి
స్తారధనమ్ము రాష్ట్రముల ॥ జాలగణింతు రిక్కేమి సర్వమ్ము
ధారుణి పాలుజేసి యికి ॥ తమ్ముల సంతయు దీనవృత్తిచే
కూరగజేయు నన్నయిల ॥ గూలుపె యుండుట కన్న మేలగు ॥

వ॥ ఇట్టి దైన్యముచే కూర్చినను అంతటితో విడక రాయబార
మునకై కుమరిగుండ బుత్తెంచితి. అసంఖ్యాకములగు బలంబుల
గూడి యుండు ధృతరాష్ట్రనందనుడు మనభాగంబిడుట కయిష్టుండై

సమరంబానర్పణ దలచేనేని యట్టివారలచే ప్రాణమ్ములను గోల్పడ జేయునుంటినిగా ఇట్టి నాకిక ప్రపంచమేల ఆతండ్రిరాయ బారమ్మునకే సమ్మతించిన కృష్ణుడింత కాలమేల నటవతిండు.

భీము:- వ॥ అగ్రజా మాయందేల నిలుల నిన్దియజూపి మేనుదొఱంగ జేసెదవు మావిషయమ్మున శొల్లిటిరుుడి యిలులనే వతింఁచితి గా మనతగ్రడి చనిపోయినపుడు మేము పిన్నలనైయుండ,

౯౬॥ తమ్ములు చిన్నవారిలిక శ తండ్రితిగిచె నటాచు నెల్లభౌ
రమ్ము శిగమ్మునగుదుగొని శ రాణగ విద్యలనేర్చి వేవివా
హమ్ములకు- బొనర్చి తన శ యంతట వారిగ నసి పెక్కుభే
దిమ్మున దూలమేము తమ శ దాపున నుండి భరించ నేర్కమే॥

౯౭॥ ఈవిధి మమ్ము కెల్ల కెత్తిపెంచినకుపోగ్గి వృద్ధిజేసిన నీవే
' భూచిని విడుముచ్చు నోదార్చు వాకెవరు.

ధర్మ:- వ॥ మదీయ పూర్వపుణ్యమివిధి ఒణిమిగిచె కానతమ్ము
లారా నుకి నాయాగె బెట్టు కొనకుడు.

౯౮:- వ॥ అగ్రజా అట్టి కష్టములను గుంచి తమి శ మాలోయెవరైన

౯౯॥ ఈవిధు వారు రాష్ట్రముల శ యిమి నుగిరిటంచు గాని మా
కేవల భాచునె ధరి శ ఎక్రియ గష్టములను గాని మీ
విడివ నాగివిడివె య శ దో విధ గాలమునాగినీయకి
డిను చింతడి చన శ చివలె నెవ్వగుమాకు దిక్కికన్ ॥

ధర్మ:- వ॥ సోదరులారా.

చాలను నాసమాన నృప శ సత్తను కోటికి మిమ్ము హాసగన్
జాలను కష్టనష్టముల శ నుతము కాటను గ్రాశినిల్పగన్
జాలను భీమచీప్రకిడు శ శాంతము శోభిత తమ్ములందరిన్
జాలన వృద్ధిజేయుమిక శ శాచు కేవలదనోయి సోదరా॥

భీము:- కీర్తిన (ధర్మరాజునకు డైలాగ్.)

వ|| అగ్రజా ఇదివరకెన్నండైన నొక్కయరనిమిసమేని మిము బానియెఱుగుదుమే. వయసున పెద్దవారమేగాని మాకేమి తెలియును.

గీ|| అన్న మీచాటునందుండి శ మన్నిపనుల
జేయ మీయాజ్ఞగైకొన శ చేతులొగ్గు
వారమే గాని మిముఖాయు శ వారమా సు
భీర సత్యప్రచార కుం శ తీ కుమారా||

(అని పెక్కుగతుల చింతలు భీమపలుకులకు ధర్మరాజుజూచి జెంది సోదరుల నెల్ల దగ్గరకు బిలుచుకొని)

ధర్మ:- వ|| తమ్ములారా యంతో మనము రాజ్యభారము గైకొనుదుమా, రాజ్యములేకున్నను వారిచేతిలో బ్రతికినదియె రాజ్యముకంటె వేరురెట్లెక్కుడు.

భీము:- వ|| అగ్రజా, ఎంతమాత్ర మధైర్యపడకుము. తమదయయే యున్దు వారలజయించుటన నెంత యిదిగో చిన్ని విన్నపము.

మ|| నరనాథూత్తము లెల్ల సయ్యనగన శ న్నాకౌరవశ్రేణిని
కరపాముల నంటగట్టి యుటుసా శ గ్రామమ్ముగో వారివౌ
శిరముల్ దెచ్చి సమస్తభూజనులు ని శ్చీయించు జూడగ ని
పురద్వారమ్ము నలాకరించి తమకిం శ పుణ్యార్చనే మీదియె ||

వ|| అగ్రజా వారెందరున్నను మరెందరి సాయుబాదినను రణరంగంబున మనసేపురబరిమార్చ గల్గుచుని మాత్రమూహంపకుము. ఈసీతమ్ముడు వారిశిరమ్ముల నెల్ల నొక్కమాటుగా దునిరు యవ్వాటిచే పురద్వారంబలంకరింపడో (అనునంతలో శ్రీకృష్ణుండు బ్రవేశించును.)

ధర్మ:- వ॥ శానా, చాదనము. తామరిగిన విషయమ్మున శుభాశుభ
ముల గుర్తెఱుగ గోరువాడ.

కృ:- వ॥ ధర్మరాజా యేమిశెప్పగు నేనటజేరి నెమ్మదిగా నెన్ని
చెప్పినను యుద్ధమొనర్పక నూది మోపినంత తలబైన
నివ్వంబడదని తేల్పుచు వన్ను పాండవ పక్షపాతినిగా నెంచి

గీ॥ పాండవలకీతనికి మైత్రి శ బహుగలద
టాచు ననుగట్టవేయఁజొ శ చిగిదిరాగ
నగతయౌగ్రహ మొదవినే శ వల్లవిశ్వ
యాపు జూపిన గూలిరా శ రూఢిగాను॥

వ॥ ఆహుగ్ధదాంధులకేచు గఱపిన హితవచనములెల్ల విషప్రా
యములై కన్నట్టి తుదకిట్టి పనిజేయసమకల్పిన వారినారీతి పరాభవించి
వచ్చితి.

భీము:- వ॥ శానా వానికి కాలాశాసనమైనటు దోచెడిని.

కృ:- వ॥ బౌనాను వారికట్టి గుఱ్ఱముల మే చాప్తొచ్చకున్న నన్నట్లు
లేల చిన్నబుత్తురు. అయిన నేనదిరాయ శాసమయము
గాన యొకను నంతమ్మునో వచ్చితినిగాని యుద్ధరంగమే
యయిన నెల్ల రొక్కనూలుగా కాలుపురమ్మున కనిపియే
యును.

శ్రీమ:- వ॥ బావా అట్టియుక్తసమయమున నెట్టిచిన్న పనిజేసితివి.

కృ:- వ॥ యేమని?

భీము:- ఏమియూ,

ఉ॥ అట్టుల వారినెల్ల ముద శ మారగ మూర్ఖులజేసి నప్పుడే
గుట్టుగ నాకు వెల్పినను గొబ్బున జేరికవమ్ము లన్నిటి
గట్టలు గట్టివారిధికి శ గట్టకనుండు నె యానకట్టయ
ప్పట్టిన నూరివారలకు శ బట్టినపిశాచముల్ ఏడె॥

కృప:- వ॥ ఔనాను భీమా, నేనేపారబడితి నీవాడినరీతినే యొనర్చిన నిప్పటికి జిక్కుదీసిచూలుదు అయిన నిపుడు మాత్రమేమాయె.

భీము:- వ॥ భావా నాకు పలహారాపేక్షయైన కొంచెముండవచ్చునా

కృ:- వ॥ నికు పలహారప్రాప్తియే లేకున్న వానికట్టి గుణమేల జనించు.

భీము:- వ॥ అయితే మాతాతగాడికిని గురువుగాడికిని హాయిగదేమైన కొంచెము దయయుగపనల్లు గాన్నిచ్చెనా.

కృ:- వ॥ పాపము వారిర్వురును, కృపాచార్యులును మీవిషయమున చాలనెఱుగు నాగుర్మదాధునకు బోధించిరిగాని వారెల్లరికు కాలముసమీపిమిదిగవ నెట్లవిచెదరు.

భీము:- వ॥ వారుముప్పురు వారికెవ్విధి బోధించిరి.

కృ:- వ॥ మీగురువుగారు మీవిషయమున నాగుర్మోధనునితో తన మాటవినుమని (ఒక్కటే పాగునకు పద్యమును) కృష్ణుడు జరుపును.

మీతాతగాడు పెక్కుగతుల బోధించుచు (సమ్యక్బోధింప అనుపద్యమును కృష్ణుడు జరుపును) కృపాచార్యులు పలు యోగుల గరిపురు (రాజరాజవే, చూపుము నీప్రణామము అను రెండు పద్యములను కృష్ణుడు జరుపును)

భీము:- వ॥ అట్లులైన వారు ముప్పురు మనపక్షమున బూర్తిగా నిలిచినట్లై లేకున్న వారితో మనబలముల నేలవెల్లడితుగు మీవిషయమున నర్హురార్హున కెవ్విధి బోధించిరి.

కృ:-వ॥ నావిషయమున ఓరీదుర్మోధనా యనినిలచి (భీష్ముడు జదివిన నందకుమారుడైన యాయజూదమ్మునగు అనురేండుపద్యములను కృష్ణుడు జరుపును)

తాడని, భీష్ముని, కృపుని, కర్ణుడుదూషించెనని యశ్వత్థా
మకోపాన్నతుండై (జదివిన నిలునిలు, అడ్డములెండిలెండి
బ్రాహ్మణుడని అనుమూడు పద్యములను కృష్ణుడుజదు
వును)

భీమ:- వ॥ వహ్వ! కౌరవులగుండెలు తల్లడిల్లియే యుండును. ఎన్ని
శరములైన నీభావశరముల కీడగునే. బలే! రృచింతజేయు
మమ్మిట్టి కష్టములముంచెనని గాబోలు వీరలకింత శ్రద్ధ
బాడమె అయితే దుర్యోధనుని మానసంబివ్వీటిచే నెట్లు
వర్తించి నట్లగుపడె.

కృ:- వ॥ ఆతడు యోధులొకరిని నిండుక కోపించెను గాని విరాటము
నిచే విరాట్పురిలోగల్గిన పరాభవముచే జనించిన యద్దై
ర్యవిరాట మట్టనకాతని బాయకున్నయది అందుననే సమ
రం బానర్పవలెనను యుద్దేశమే చాలామట్టనకు వారి
యాదునగల యోధులకంటే మిమ్మే యతిశయముగా
భావించినాని నెల్ల విశేషముగా పరాభవింపె.

భీమ:- బావా యిదివరకు నదించినదంతయు కల్లయైనను యిదినిశ్చ
యమై యేయుండును. 'నీవుచెప్పినదెల్ల నుమ్ములకొంత
కాలమైన దిగులుబాసి యంతమను నుద్దేశముచే నని
యిప్పుడుగదా. మదికందినయది ఆనుగ్రాగ్యునకే యిట్టి
యద్దైర్యమొదలిననిక సమరంబే మున్నది. అయినను
ప్రాప్తమునకెక్కువేముగడును. కాని యాతుడాడి నదియు
నించుక వెల్లడింపుము.

కృ:- వ॥ ఎక్కడెనా? కల్ల, దుశ్శాసనాహితనిక జేరినీకేవల నా
యేవురెందరిని దునుమాడెదరిని యింతదిగులొందెదవు
మామా పరాక్రమముల దలంచియైన నీకై నీవేధైర్యం

బవలంభింపవచ్చునే, తమయాజ్ఞయైన భూమ్యాకాశములు
కరతాశములు వాయించమా! (యన దుర్యోధనుడుగ్గుం
డైజదివిన ఎక్కడబోయె ఎందరమున్న నేమి, అను రెండు
పద్యములను కృష్ణుడుజనువును) ఇంతమంది దిగువొందిన
వానిని కర్ణుడొక్కరుండు చాలామట్టునకు పోరాడి నిల్వ
బెట్టగా నిల్చియువుడు వారివల్కులరీతి మెలంగదొడంగె.
అయిన సమరంబొప్పినను నవ్వారల జయించుటకైత
కాలముగావలెను.

భీమ:- వ॥ బావా, కర్ణుడింత దుర్మార్గమునకు తలయొగ్గెనుగా.(మహా
రోషముతో, ఓరీదుగ్ధదాంధా)

శా॥ అన్నా తమ్ముడ నాకునడ్డపడన శ య్యాయంచు కేల్కుడ్వక
మిన్నుగించియు మాటలాడుదటరమ్మిగాంతు హంకారము
గన్నుల్ గప్పియు దిద్దుమంటివట రా శ గసూర్తితో విప్రుడ
చనక యూర్కొన కేవొదిట్టుదట నీయాయుష్యము మూడెరా

వ॥ ఆదుర్మార్గుడు జేరదీసి యావరాజ్యాభిషిక్తుజేసెనను
యహంకారమునకనుగానక వర్తించుచుంటివేమొ చతుస్సముద్రము
ద్రితాఖండమహామాడలంబునగదా యుద్ధనిపుణుడనకు నీభీమనృపా
లునిచేనొక్కనిముసమ్ములో పంచప్రాణమ్ముల గూడిననీబలాబలమ్ము
లెల్ల కడబట్టంగలవు కాన తెలివితోవర్తింపుము. బావా, యిక నీ
యభిప్రాయమేమి.

కృ:- వ॥ మీప్రస్తుత కష్టమ్ముల బట్టి సమరంబొనర్చుటే నా
యిష్టమ్ము

ధ:- వ॥ (భీమునకు వెరచి) అయ్యదియే నాయభీష్టమ్ము.

భీమ:- వ॥ అదియే నాయభీమతమ్మును.

పార్థ:- వ॥ నాయంతరంగంబును అయ్యడియ.

నకు:- వ॥ నాతలంపును నద్దయ.

సహ:- వ॥ నేను మీయందరితో నేకీభవించెద.

అభి:- వ॥ నామనంబారీతినే జరించు.

నౌప:- వ॥ నాయభీష్టితము నద్దయ.

(అని యెల్లరు నిష్క్రమింతురు.)

ఈనాటకమునందలి కీర్తనలు.

1వ కీర్తన హైలాగ్.

నటి:- ఏమినాథా నన్నేలపిలచితిరి

సూ:- ఈమహాసభ్యులరు మన్నితురానిచు

నటి:- నాలోపంబదియేమియోనాథా నెలవిడుదు

సూ:- బాలా శ్రీకృష్ణరాయభారము మరచివో

నటి:- వందనములు వహ్వల్లివాసుడౌ హరిసాక్షిమరచితి

సూ:- సూదరిరామలింగేశ్వర సుహృద్వృద్ధ్యభజించుమా॥

2 వది హిందూసాని ముఖారి—ఏకతాళము.

వినుడీ కూర్చొనుడీ గైకొను మావదనముల్

చునతరశ్రీహంధితాసుకన్యలారా చుక్కార ॥ వి ॥

భారిమన కృష్ణరాయభారకథాసారమెల్ల ॥ వి ॥

కొల్లబుచ్చయూఖ్యునిసేలు గోపీధవుపదసాక్షిగ ॥ వి ॥

3 వది హిందూద్రమధ్య—ఆదితాళము.

1. అడవులోపల గుడుములకునుకను సుడిబడిజీరితిమోకృష్ణా
తడవొనరించిన నెవ్వగుమమ్మిట దయజూచెదరయ్యో కృష్ణా

2. దయదప్పియు చచ్చిచెడిమాచెద తొడ్డికుమారుడహోకృష్ణా
నయమునమ్మభాగమ్మడనంచని నాడటగాచుమహోకృష్ణా

3. తొడ్డిలేని యర్భకులము మముకృపదాల్పజూకుమహోకృష్ణా
అడలేగు యేవురమై మియుమదిసందెకువారమహోకృష్ణా

4. అంతవారిపుత్రులమైవచ్చితి మీతగతికిగనుమోకృష్ణా
హతగితులొ యడవులమార్గముబట్టుచుమోరాధాకృష్ణా

5 కొల్లబుచ్చయూఖ్యమనీషునకు కోరికలిడుపగిదినికృష్ణా
చంగమాకభయముకొసగుమి జాగొనరిపకహోకృష్ణా॥

4 వది జంఝూట్—జుల్స్.

కృ:- చిన్నిమరదులారమీర తెన్ని దినములాయెనునా
కన్నులారగాంచి యింతకతిన మేలదలచినారో || చి ||

పాండవులు:-

ఏమిజేతుమయ్యయో-మీ ప్రేమలేక నడవులగుడు
బాములొంది గుండికొనప్రాణములచెజేరినార || ఏ ||

కృ:- ఎంతచిన్నబోయెనయెయొ-దంతిపురపుసాధచయము
కుంతితనయలారమీరు-కాంతారముజేరినపై || చి ||

పాం:-చిన్నబోవుటేమి బావ-యున్నవారలెల్లయుండ
నన్నదమ్ములేపురమెగ - యడవులకేగినదిదాన || ఏ ||

కృ:- ఎదరున్న నేమి - ధర్మనందనులారా మీర
లాడునవసియింపకున్న - నందు ఔల్లుసత్కళల || చి ||

పాం:- తీరెగాఁజెమాకుహస్థి - పూరమునకును ఋణబాధము
సారసాక్షమీకుదెల్ప - చయ్యననరుదెచ్చినార || మేమి ||

కృ:- చిలతపీడుడయ్య బుద్ధ - ముతలారమాధవుడ
త్యోతసగతసమ్ముగూర్చు - ధార్తరాష్ట్రజులగుచిమి||

పాం:- కొలబుచ్చయాఖ్య నేలు - గోపీధవమముగనుచో
యెల్లరమీకుతొంబుధి నేలముచిగెదమయయో ||

5 వది శ్రీరాగము—ఏకతాళము.

కృ:- ఎదుకోయిసేకంతుసర్గుణ || మో ||
అగదరీకినానగ మొప్పపాగునందనుల భాగమందజేయుట || తెం ||

దు:-మాధవానాదుర్కార మేదోయి || మా ||
సాధుసజ్జనులు సయ్యసంగన్యాయ జ్ఞానమందువాసిసాత్తుగొం
టిగాని || మా ||

కృ:- ఎన్ని జెప్పిననింతకతినమర || యె ||

నిన్ను వారినిగన్న వారలియ్య రన్నదమ్ములైయున్న వార్తదెలసి
|| యె ||

దు:- చెప్పబోకుమి జేరియిట్లు కృష్ణా || జి ||

యొప్ప లేదనుచు తప్పుగాగొనకుమా యప్పతోడు వారికంతే
మాకునింతే || మా ||

కృ:- చేయబట్టిన చెల్లిగాచవే || చే ||

న్యాయమిడి యన్యాయమున చిన్నాయససుతుల గాయ
పాడిగా || యె ||

దు:- పట్టబోకున బల్లిచెక్కెన్దా || బ ||

పట్టుబట్టివారిబల్లిగాచగ నిప్పట్టిననుయిచ్చ బడది కేలపోపో
|| మా ||

కృ:- ఏమిజేతునో యేచుగూడగందు || నే ||

ప్రేమబుచ్చు చూఖ్యునేమిడిగెడు శ్రీరాముసాక్షినిచ్చగాము
ప్రార్థన || ఏ ||

6 వది హిందూస్థాని—సూపకం.

కృ:- వినవుగదానాపల్కులు వీనులలరగా

చనువుగదాయనినినుగన జనుకెంచితి నో సుయోధనా || వి ||

వినవుగదా పాండవులగ గొనవుగదా భాగ్యమ్మికుమనవు
గదా దెల్పిననేమనవుగదా నిజమునిక వినవుగదా యు
నవుగదా ననవుగదా వినువిచుమనుకొను తెలుగునజనినిను
ననుగనబాపిరి || వి ||

దు:- వినవిననీమాటలు గోపీమనోహర

భువనమా పెత్తనమా నీగుణమా దెలసెచుచాల్చాల్ || వి ||

కనగలనా వారల నేవినగలనా పల్కుల నిమ్మనగలనా భాగ

ము చేకొనగలనా బంధువులుగ కనగలనా వినగలనా యన
గలనా కొనగలనా మునుపిటకనిపినమనుజుని కినిదెల్పినవినవో
భవి ॥ వి ॥

కృ:- మేలుదూలుముప్పుగుభూపాలశేఖరా

చాలాబలశీలురుచిరుగోలలచే నొప్పింతురు ॥ మే ॥

ఏలవులరా రాజ్యమువారిపాలపురా యనిగోసరిబోలపురా
యైదూర్గడమేలపురా గనరా వినగ యేలపురా పాలపురా
బోలపురా మేలపురా॥ చాలగకొల్లాబుచ్చయ్యనేలెడు శ్రీ
హరిసాక్షిగ॥

7వది జంగ్ల - సకితాశిము.

దు:- 1 సుందరాగిహాసీ రాదమున దిగులుజెందబనేమి వేగజెపుమీ
ఱిందెవ్వరైన నీయొద్దకి కడుభయమొందజేసిర యిందువదన
జల్కు వెందుకెయో కుందరదన వారి
నందివధింతునో సదనా జాలి

జందకి గుండకి భీకనొందక నింపొందగనో ॥సుం॥

భా:- 2 భాగుణిధనయీ - సారసాక్షిమది - కోరినరీతి జరుపగలవా
మేరునగ్గిరా - సువిచారిగాంధారి వరకుమారా యిదో
విన్నపమ్ము - యీనారీలలామ వాక్యమ్ము సల్
కారుణ్యమునను గైకొమ్ము - బల్
మేరమీరెనాచు మదికి దారుణమందక నికనో ॥భా॥

దు:- 3 చల్లగదెల్పు నీయుల్లమదేమో యోమొల్లసుగంధి భయ
మేలా - వినుము కల్లగాదేనయగుణశీలా - దెల్పు
మెల్లపూర్ణకళి సమఫాల - యెప్పుడు
కొల్ల బుచ్చయ్యనేలు శ్రీవల్లభసాక్షి వేవేగ ॥సుం॥

శివది కన్నడ ఏకతాళము.

అశ్వ:- పోర బ్రాహ్మణులని యెంచితివోరా - కనుగొనుబల్మినిలు
చోరా - కావరమణగించెదకూరా - మేరలేకబల్మజూచు
నీదగునోరుమూయజేసి యంతగర్భము - జీరిప్రేపులెల్ల నాదు
కంతహారములుగ దాల్చుకున్న విప్రుడని || పో ||

కర్ణ:- ఏరా గననుంటివేగ నిటురారా - రాకులులని యెరుగవదేరా -
కరగింతునంచుగ నోరా - వేరు లేకమూడులోకములగల- ధీరు
లడ్డమైనన్ని విడకను - వారణాశ్రమెక్కువెట్టి 'జీవనివార
ణమ్ము సల్పకున్నకర్ణుడ || నేరా ||

అశ్వ:- క్రొత్తా నేనెరుగనిదానీసత్త - నక కదనముగోపలమొత్త
గల్గించించుట నీసాతా పాత్రువారిబల్మిశాంచి తలపాగరెత్తి
బల్మదేమొ వత్తిపట్టియ - కత్తికొక్కకండ జీల్చుకున్న జగ
త్తులోన మారుచేరుగొననో || పో ||

కర్ణ:- వత్తివత్తిబల్మ దీపు గొట్టుమువచ్చినాడ ధప్పళంపుగిన్నెను
యెత్తిచేరబట్టి జుర్రుటంచనియెంచినావో భూసురాధమ || ఏ ||

అశ్వ:- అడ్డగింపకయ్యవీని గననొకగుడ్డిగవ్వయైనజేయడేమో దొడ్డ
మాటలాడజూచు నెంతయుత్రొక్కిపట్టిచీల్చు చర్మమెల్లను || పో ||

కర్ణ:- వారుఏగలంచు నెంచి నీవిటునోగుబారవేసికొన్న నికనా సార
సాక్షుడిప్రగలిసివచ్చిన చర్మజేతు యుద్ధరంగమందున || ఏ ||

అశ్వ:- అండగాంచినికొదేమొ నీమదమణచనెంత కొల్ల బుచ్చు
యాఖ్యుని దండీప్రేమనేలు శ్రీవరునిపాదముల సాక్షిగాచు
కోరకూరా || పో ||

శివది శహాన ఏకతాళము.

కర్ణ:- పాండవులజేరి రణమునగురమ్మని పదరెదవో దుర్యోధనా
చండధరునిపోల్కిని నీజనముల చార్చితలకు నేమింతనా || పో ||

1:- పిండెడుకార్యములో నీవుండగ పిడుగులవలె పైదూకమా
యుండిన దీవాక్కండ పెండరిని నుగ్గాడదొబరికింతుమహాహా

2:- పరికింపగనుండిన రారండిక ప్రాణమ్మలకాసింపకన్

శ్లో:- వరెయ్యానట్టి తడాపులకిందున వడకుదురంచుదలంతువో! పాం||

3:- మాటను నెదురాడిన మిమ్మెల్లర మాటెదనా పాతాళములో

ద్వ:- మాటుటకునుముందె నెగిరమ్మగోట మీటెదవాగ్గుజాలింపు
మహాహా || పిం||

4:- మీటెడు పురుసుడవైన నిల్వరమ్మి గనుగొందును నీబల్మిన్

శ్లో:- కూటికితేరిన కూడలకేమిలే గోపీధవమన్నింపుమా || పాం||

5:- చితునురము ప్రేపులనామెడ ధరియింతును గాంచుమిదోవిప్రా

శ్లో:- అంతకన్న నింకెంతయుట్టి శ్రీకాంతుమైతిగు నీగతియున్ || పాం||

6:- పలవాదములు బుచ్చయాఖ్యనకు మేలుగూర్పు గోపాలునిశో

శ్లో:- కాలకర్మములు యేకమైన నేకరణి యూరకుండుటగల్గున్ || పా||

10వది ఫీల్ అది.

భీ:- వలదువలదు వైరమా శ్రీవరునిశోరాజన్యులారా.

దలచిన హస్తీపురినిక పాతాళమునకున్ ద్రోక్క కున్న || వ||

దు:- తాత యతడెశూరుడా పాతాళమున కింపగభువిలో

చేతగాని పల్కులిట్లుల జెప్పకు చాల్చాలునయ్యా || తా||

భీ:- పుట్టుచాపువొక్కిచేత బట్టినట్టి జెట్టియతడు

కట్టడిగ నెల్లరికి విధితాగల్పించెనో మరణమొక్కెడనే || వ||

దు:- మరణములేకుండ భువిలో మనుదుమె కృష్ణనిబూజింపన్

ధరరుణమ్ము దీరినపై చాతయెన నుంచగలడే || తా||

భీ:- ఎందుకింత పాండురాజనందనుల భాగమ్ముడినన్

నందనందనునిగూడియు నా నందమొందనచ్చునయ్యా || వ||

దు:- వచ్చు, వారి నెల్లదునిమి వసుధగొనిన సౌఖ్యమిలన్

గృచ్చిరొ వాకేమన నెల్ల గొండ్లముస్వగ్గసౌఖ్యములన్ || తా||

భీము:- కొల్లబుచ్చయ్యాఖ్యనేలు గోపాలకృష్ణునిదిరింబ
యెల్లశ్రమలుచేకూడు యీవెరుగవు కురువంశతలకా. || త ||

11 వది హిందూస్థాని ముఖారి—ఆది.

కుం:- తనయాసత్కృప గనవాతమ్ములచే కొనవానేజే
సిన నెపములు మనమునగలుగించక || త ||

కర్ణ:- జననిరొమున్నె వినుపించితిగదె తనయునిసత్కృప
గను నమ్మినయతనిని విడువ ననినే || జ ||

కుం:- తల్లి నొనాపయి దయదప్పెదవా చల్లగతమ్ముల
నెల్లయుల్లమలరబోచుటెల్లగావలెనీవల్ల || త ||

కర్ణ:- ఎల్లరినిగాచెద నేనికపార్థుని తల్లిరొవిడనెత్తీ
కొల్లబుచ్చయ్యాఖ్యనేలు శ్రీగోపాలబాలుసాక్షిగ || జ ||

12 వది జంగ్ల—ఏకతాళము.

భీము:- ఇంతిసద్గుణముల దొంతియలచగ్రుదూల్చుకాంతిచా మంతిపూ
లబంతి కొంతేయగ్రజునినీవు కల్కిరొవినుమెప్పుడయినను వం
తలన్ని నీవలన నెవచ్చెనించువచ్చియించితో || ఇం ||

క్రా:- వినుడీప్రాణేశ కృపగనుడినిజేశకొనుడినామనవిచిత్ప్రకాశ
అనయముమనలను సత్ కృపనం దెడుధర్మజనెవ్విధి ననగలప
రులనగను నేవినగలనోవాయుతనయ || వి ||

భీము:- ఏరారిణరంగవిజిత శూరాయభిమన్యసుకుమారా వరమేర
ధీరరా రా ఆరియ కెప్పుడయినదుడుకు లాడితోమీపెదనాయ
సగాని దెల్పుమిసుగుణవిచారజేరరారవేగ || మేర ||

అభి:- అన్న నేనెవ్విధిపెదనాన్న కొంతేయగ్రజు నెన్నమనసాప్పనేర్చు
నన్నకన్నవారి నెల్లసమముగాగాంచెడు ధర్మాత్ముని పన్నుగ
కొల్లబుచ్చయపాలిటిహరిసాక్షిగా || యన్నా ||

